አንድሮሜዳ

የጥንት ኢትዮጵያውያን የሕዋ ሥልጣኔ ከዘመናዊው ሳይንስ አንጻር

Andromeda

2ኛ ዕትም

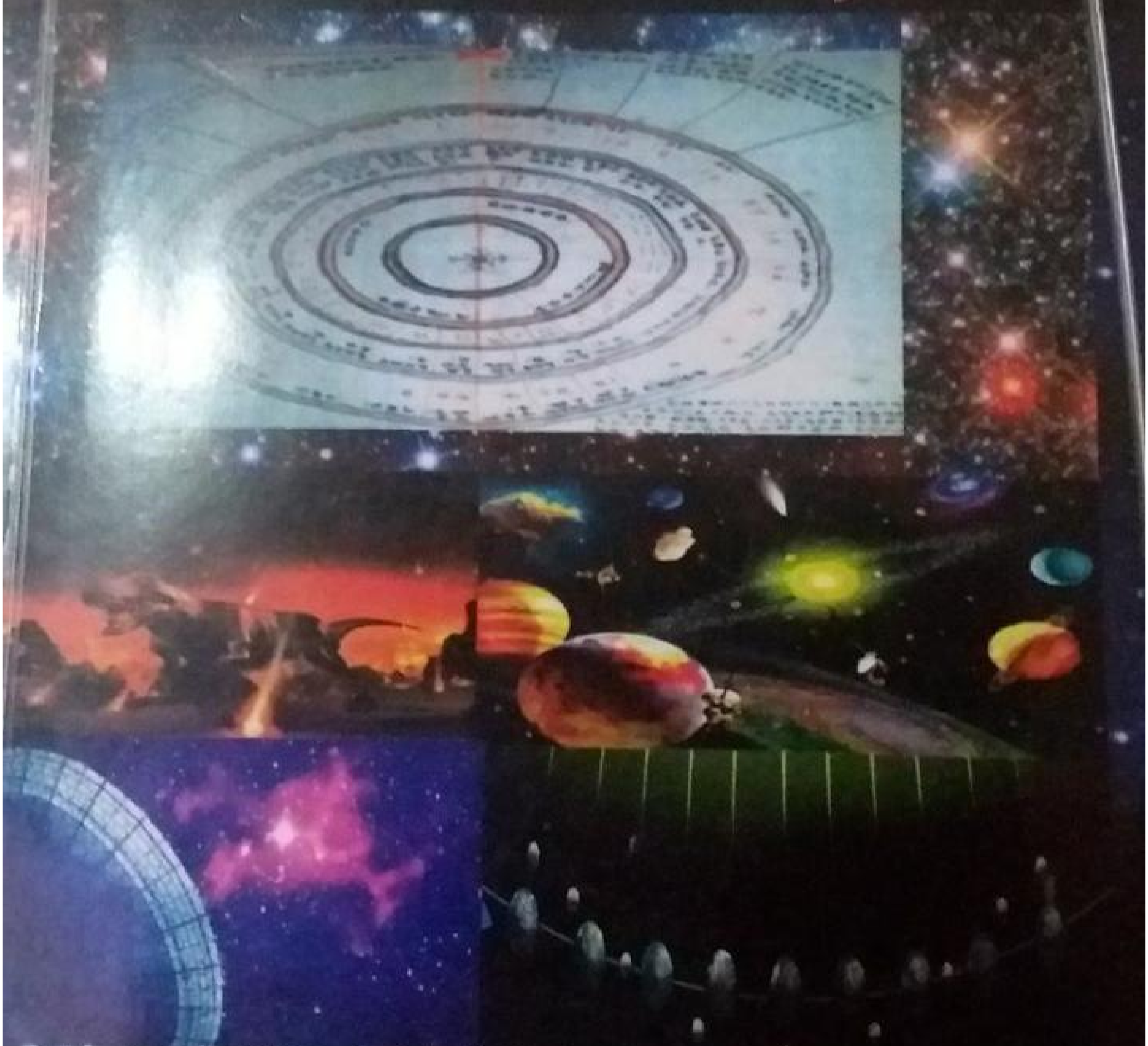

በዶክተር ሮዳስ ታደሰ እና በዶክተር

አንድሮሜዳ

የጥንት ኢትዮጵያውያን የሕዋ ሥልጣኔ ከዘመናዊ ሳይንስ አንጻር

መጋቤ ሐዲስ ዶ/ር ሮዳስ ታደሰ (ፊሎሎጂስት)
ዶ/ር ጌትነት ፈለቀ አያኔ (አስትሮፊዚዚስት)

[በዶክተር ሮዳስ ታደሰ እና በዶክተር ጌትነት ፈለቀ]

© መጋቤ ሐዲስ ዶክተር ሮዳስ ታደሰ
© ዶክተር ጌትነት ፈለቀ
የደራስያኑ መብት በሕግ የተጠበቀ ነው
All Rights Reserved
የመጀመሪያ እትም
ሐምሌ ፳፻፲፩ (2011) ዓ.ም.
ሁለተኛ እትም ነሐሴ ፳፻፲፩ (2011) ዓ.ም.

ይህን መጽሐፍ ለመግዛትና አስተያየትን ለመስጠት በነዚህ አድራሻዎች መጠቀም ይቻላል፡፡
0911 635905
0961 010546
E-mail:- getinet13@gmail.com
awtezerama@yahoo.com
P.O.Box 26223/1000
Addis Ababa
Ethiopia

መታሰቢያነቱ

እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ የኢትዮጵያን ስም በጠፈር (በሰማይ) ላይ እንዲጠራ ላደረጉት ሕብራተ ከዋክብትን በስማቸው ላሠየሙት ለኢትዮጵያ ንጉሣውያን ቤተሰቦች ለንግሥት ካሲዮፒያ፣ ለልዕልት አንድሮሜዳ እና ለንጉሥ ሴፊውስ ይሁንልን፡፡

ምስጋና

ከሁሉ በማስቀደም ሰፍረን ቈጥረን የማንፈጽማቸው የሚታዩትንና የማይታዩትን ፍጥረታትን ስፈጠረና እኛንም ይህን መጽሐፍ ጽፈን እንድንፈጽመው ያደረገን የጥበብ ሁሉ ባለቤት ልዑል እግዚአብሔርን እናመሰግናለን፡፡

በመቀጠልም ስምሽ በደማቅ ቀለም በጠፈር ላይ የተጻፈልሽ፤ ታላቁ ስምሽ በሃይማኖት መጻሕፍትና በዓለም ታሪክ ሁሉ በክብር የተመዘገበልሽ፤ ዕትብታችን የተቀበረብሽ፣ ከከበረው አፈርሽ የወጣውን ሲሳይ ያለምንም ስስት እየመገብሽ ያሳደግሽን፤ የማይናወጥ ክብርሽንና የሺዎች ዓመታት ደማቁ ሥልጣኔሽን እንድንረዳው ያደረግሽን፤ በአምላክ የተወደድሽ እናታችን ኢትዮጵያ ሆይ በፍጹም እውነተኛ ፍቅር ምስጋናችን ይድረስሽ፡፡

ይህ መጽሐፍ እንዲታተም በገንዘባቸው ያገዙን በመልካም አስተያየታቸው ያበረታታቱን፣ ከጐናችን ያልተለዩት ወ/ሮ የሺሐረግ አሰፋን ከነቤተሰቧ፤ ለአቶ ሶፎንያስ ጸጋዬ፤ ለአቶ አንለይ ዓለሙ፤ ለአቶ እስጢፋኖስ መካሻ፤ ለአቶ ዓለማየሁ ደረሰ፤ አቶ ቴዎድሮስ ሥዩምን ከነቤተሰቡ፤ በሀገረ አውስትራሊያ ያለው ዶክተር ተፈሪን ከነጓደኞቹ፤ አቶ ስብሐት በላይነህን ከነቤተሰቦቹ፤ ለዶክተር ጌታቸው መኮንን እጅግ ከፍ ያለ ምስጋናችንን እናቀርባለን፡፡

በJtv የቴሌቭዥን Channel በአንድሮሜዳ ፕሮግራም ላይ ያለንን ዕውቀት ለወገኖቻችን እንድናካፍል የአየር ሰዓት ያመቻቸልን ዮሴፍ ገብሬን (ጆሲን) በእጅጉ ሳናመሰግን አናልፍም፡፡

በተጨማሪም በተለያዩ የኢትዮጵያ ሳይንሶች ላይ የተጻፉ ጥንታውያት መዛግብትን ላሳዩን ለሐኪም አበበች ሽፈራው (ደሽት ባሕላዊ ሕክምና ማዕከል) ልባዊ ምስጋናችንን እናቀርባለን፡፡

ስማችሁን ያልጠቀስን አክባሪ ወዳጆቻችን ሁሉ ምስጋናችን ባላችሁበት ይድረሳችሁ እንላለን፡፡

ማውጫ

ገጽ

መግቢያ 6

ምዕራፍ አንድ

ጥንታዊው የኢትዮጵያ ሥልጣኔ 12

ምዕራፍ ሁለት

ሕብራተ ከዋክብት (Constellations) 25

ምዕራፍ ሦስት

ፕላኔቶች (planets) 42

ድንክ ፕላኔቶች (Dwarf planets) 106

የአስቴሮይድ ቀበቶ (Asteroid belt) 110

የኩይፐር ቀበቶ (Kuiper Belt) 113

የኡርት ደመና (Oort cloud) 117

ሌሎች ዓለማት (Exoplanets) 121

ምዕራፍ አራት

ከባቢ አየር (atmosphere) 133

መብረቅና ነጎድጓድ 144

ምዕራፍ ሀምስት

ጨረቃ 155

ምዕራፍ ስድስት

ፀሓይ 214

ምዕራፍ ሰባት

ከዋክብት 245

ምዕራፍ ስምንት

ነባር ንጥረ ነገሮች (Classical Elements) 285

ምዕራፍ ዘጠኝ

ወቅቶች (Seasons) 302

ምዕራፍ ዐሥር

የጨለማ ጉድጓድ (Black Hole) 311

ምዕራፍ ዐሥራ አንድ

የሕዋ መጤ (ባዕድ) ፍጡራን (Aliens) 329

ምዕራፍ ዐሥራ ሁለት

የዘመን አቈጣጠራችን 377

ዋቢ መጻሕፍት 432

ቴክኖሎጂ፣ የአኗኗር ዘይቤ፣

የሰው ልጅ ዛሬ የደረሰበትን ቴክኖሎጂ፣ የአኗኗር ዘይቤ፣ ፍልስፍና ለመረዳት ከዚህ በፊት ያሳለፋቸውን የሺሕ ዓመታት ጉዞ ማወቁ አማራጭ የማይገኝለት ነው፡፡ የሰው ልጅ እዚች መሬት ላይ ሕይወት መመሥረት ከጀመረበት ጊዜ እንሥቶ ስለ እራሱም ሆነ ስለ ተፈጥሮ ሲመራመርና ሲራቀቅ ኖሯል፡፡

መራቀቁና ምርምሩም በየጊዜው እያደገ መጥቶ የሰው ልጅን የጨረቃ አካል ላይ ለመርገጥ አብቅቶታል፤ ቀይዋ ፕላኔት ማርስ ላይም መንኮራኩሮችን አሳርፏል፡፡ ይባስ ብሎም በሌላ ዓለማት ውስጥ የሠለጠኑ ፍጡራን ሊኖሩ ይችላሉ በሚል እሳቤ ከ46 ዓመት በፊት ወደ ምጡቁ ዓለም ሰው ሠራሽ መንኮራኩርን ልኳል፡፡

መሠረት የሌለው ቤት የለምና በዚህ የሰው ልጆች የረጅም ዘመን የሥልጣኔ ጉዞ ታሪክ ላይ አሻራቸውን ያሳረፉ ሀገሮች የትኞቹ ናቸው? ብለን ስንጠይቅ የእኛኑ ሀገር ኢትዮጵያን ከፍ ባለ ማማ ላይ እናገኛታለን፡፡ የዓለማችንን የረጅም ዘመን ታሪክ ለመተረክ ጥንታዊት ሀገር ኢትዮጵያን አስቀርቶ የማይታሰብ ነው፡፡ በሀገር ውስጥም ይሁን በሌላው ዓለም ያሉ በጥንታዊ ሥልጣኔ፣ በጥንታዊ ታሪኮች እንዲሁም በሃይማኖት መጻሕፍት ዙሪያ የተጻፉ ዶክመንቶች ኢትዮጵያን ሳያወሱ የተራመዱበት አጋጣሚ አልነበረም፡፡

የሰው ልጅ አሁን የደረሰበትን ሥልጣኔ ለማወቅ በጊዜ ሠረገላ ወደ ኋላ ከተጓዝን ሀገራችንን ኢትዮጵያን የምናገኝ ከሆነ ታዲያ የሥልጣኔ ታሪኳ ከመቼ ጀምሮ ነው ተጽፎላት የምናገኘው? የስንት ዘመን ታሪክስ ነው ያላት? የመቶ? የሺሕ? የሦስት ሺሕ? ወይስ ከዚያ በላይ የሚለው ጥያቄ ዘወትር ይመላለስብናል፡፡ አንዳንድ የታሪክ ጸሐፊዎች እስከ ሦስት ሺሕ ዘመን ያለውን ታሪኳን ሲጽፉላት ሌሎቹ ደግሞ ጥናታቸውንና

ምርምራቸውን አስፍተው ከዚያም ወደ ኋላ በእጅጉ ዐልፈው ጽፈዋል፡፡ በእርግጥ ሦስት ሺሕ ትንሽ ባይባልም የዚህ መጽሐፍ ዋና አካል ስለሆነችው ስለ ኢትዮጵያዊቷ ልዕልት አንድሮሜዳና ስለ ሕብረ ከከቧ እንኳን ስናወራ ወደ ኋላ አራት ሺሕ ዓመታትን መጓዝ ግድ ይለናል፡፡

ከኖኅ ዘመን በኋላ በነኢትኤል ጊዜ የነበረውንና የተመዘገበውን የኢትዮጵያ ታሪክና የነበረውን ታላቅ ሥልጣኔ ለማውሳት ደግሞ ዐምስትና ስድስት ሺሕ ዓመታትን መጓዝ የታሪክ ግዴታ ይሆንብናል፡፡ ይህ ሳይሆን ቀርቶ በውሱን ዕውቀት በመመሥረት ጥናትና ምርምር ከማድረግ በመስነፍ የተወሰነውን ዘመን ብቻ ቆርሶ ስለ ኢትዮጵያ ለማውራት መሞከር ብዙ መረጃዎችን ከማሳጣቱም በላይ አደናጋሪም፣ አሳሳችም ይሆናል፡፡ አሁን የደረስንበትን እና ወደ ፊት የምንጓዝበትን ለማቀድ ያለፉ ታሪኮችን ካልተመረኮዝን፣ ምን ዓይነት ሀብት እንደነበረንና እንዳለን ካልመረመርን፣ ብዙ የሚያስለፉን ነገሮች ይፈጠራሉ፡፡

ከጥንት ጀምሮ እስከዛሬ ያሉ የውጭው ዓለም ጸሐፊዎች በርካታ ጥናትና ምርምር በማድረግ "ጥንታዊ ዘሮች" (Old race) በመባል የምትታወቀው የኢትዮጵያ ግዛቷ ከሕንድ እስከ ስፔን እንዲሁም በጥንታዊ የአሜሪካ ግዛቶች ሳይቀር አሻራዋ እንዳለ ጽፈዋል፡፡ በጽሑፎቻቸው ሁሉ አውሮፓና እስያ ባልሠለጠኑበት ዘመን ኢትዮጵያ ግን የቀደመ የዓለማችን ሥልጣኔ የነገሠባት ግዛት እንደነበረች በስፋት አንሥተውታል፡፡ ፍልስፍና፣ ሥነ ጽሑፍ፣ ሥነ ሕንፃ፣ ሒሳብ፣ ግብርና፣ ሕክምና፣ የከዋክብት ጥናት… ወዘተርፈ የኢትዮጵያውያን ነባር ሀገር በቀል እውቀቶች እንደነበሩ ብዙዎች አስረግጠው ተናግረዋል፡፡

የዚህ መጽሐፍ ዋና ዓላማ ከምርምራቸው ውስጥ የሥነ ፈለክ (የሕዋ) ዕውቀታቸውንና በዘመናት አቆጣጠር ላይ የነበራቸውን መረቀቅ ማቅረብ ነውና ያንን ድንቅ ዕውቀት

በጥቂቱም ቢሆን አቅርበነዋል:: የዛሬ [illegible]
ኢትዮጵያ የነበራት የሕብረ ከዋክብት ዕውቀት በስፋት አሁን ካለው የሳይንስ ግኝቶች ጋር በጣምራ አስፍረነዋል::

ጥንታውያን ኢትዮጵያውያን በራሳችን ቋንቋ ፕላኔቶችን ስለ መሠየማቸው፣ ስለ ስፋታቸውና መጠነ ቁሳቸውም ጭምር ሳይቀር የገለጹት በዚህ መጽሐፍ ላይ የተጠቀሰ ሲሆን አሁን ያለው ትውልድም ይረዳው ዘንድ አሁን ሳይንሱ የመዘገባቸው ልኬቶችም አብረው ተጠቅሰዋል:: የልኬት ልዩነቶች ቢኖሩ ሰዎች በተለያዩ ዘመናት የተጠቀሙበት የተለያየ ዘዴ በመሆኑ ተብሎ ሊታሰብ ይችል ይሆናል እንጂ ይህ ወይም ያኛው ስሕተት ነው ብሎ መደምደምን አሁን ያለው ሳይንስም አይደግፍም:: ሳይንስም ከዓመታት በፊት ያነሣቸውን ሳይንሳዊ ሐሳቦች በዐዲስ እየተካ መሄዱ የተለመደ ነው::

በተጨማሪም ኢትዮጵያውያን በመጻሕፍታቸው ላይ ስለ ሩቅ ዓለማት፣ ስለ ከባቢ አየር፣ ስለ ደመናና መብረቅ፣ ስለ ጨረቃ፣ ስለ ፀሐይ፣ ስለ ግርዶሽ (የፀሐይና የጨረቃ) ሁሉ ሳይቀር የጻፉት በዚህ መጽሐፍ ላይ የዳሰስነው ሲሆን አሁንም ዘመናዊው ሳይንስ የደረሰበትን በትይዩ እያመሳከረ ትውልዱ እንዲመራመርበት የብራናው ፎቶ ከሳይንሱ ሥዕል ጋር በመጣመር በዚህ መጽሐፍ ላይ ቀርቧል::

ከኢትዮጵያ ጥንታዊ መጻሕፍት ጋር ስለተያያዙት ስለ አራቱ ንጉሣውያን ከዋክብት፣ ስለ 12ቱ ዞዲያክ ከዋክብት፣ ስለ አራቱ ነባር ንጥረ ነገሮች፣ ስለ አራቱ ወቅቶች በእኛ መዛግብት ውስጥ የተጻፉ ዕውቀቶች አሁን ዘመናዊው ሳይንስ ከደረሰበት ግኝት ጋር በሕብረት ጽፈነዋል:: ሳይንቲስቶችን አሁን ድረስ ተፈጥሮው በግልጽ ስላልታወቀው ስለ "ጨለማው ጉድጓድ" (ብላክ ሆል) በስፋት የጻፍን ሲሆን የብዙዎችን ቀልብ ስለሚስቡትና ሳይንስም ይህ ነው ብሎ እርግጠኛ ሆኖ ስለማያወራቸው "መጤ

በማቀናጀት አቅርበነዋል፡፡ በመጨረሻም ልዩ ስለሆነው የኢትዮጵያ የዘመን ቀመር ከጥቃቅን የጊዜ መስፈርት ከሳድሲት ጀምረን እስከ ታላቁ የጊዜ መስፈርት እስከ 532 ዓመት ዐቢይ ቀመር ድረስ ያለውን ዳስነዋል፤ ይልቁኑ በጣም የሚያስገርም ስለሆነው የሰባተኛው ጳጉሜን ጉዳይ ከነሒሳብ ስሌቱ ለሁሉ በሚረዳ መልኩ ቀርቧል፡፡

ምክንያተ ጽሕፈት

ይህን የሥነ ፈለክ መጽሐፍ ለማዘጋጀት ብዙ ምክንያቶች ነበረን፡፡ አንዱና ዋነኛው የዚህ መጽሐፍ አዘጋጆች በጻፍነው ርዕሰ ጉዳይ ላይ ያለን ሰፊ ትምህርት እና ዕውቀት ነው፡፡ ካዘጋጆቹ አንደኛው እኔ መጋቤ ሐዲስ ዶክተር ሮዳስ ታደሰ ከዚህ መጽሐፍ አስቀድሜ 19 የተለያዩ መጻሕፍትን በማዘጋጀት ለአንባብያን አብቅቼያለሁ፡፡ በጥንታውያት መዛግብት ጥናት (በፊሎሎጂ) የዶክትሬት ሥራዬን እሠራ በነበረ ጊዜ፣ ካጠናቀቅሁ በኋላ፣ ከዚያ በፊትም በሀገርና በባሕር ማዶ ያሉትን በግእዝ የተጻፉ በተለያዩ ርዕሰ ጉዳዮች ላይ የተጻፉ ይልቁንም ጥንታውያት የሥነ ፈለክ መጻሕፍትን ለማንበብ፣ ለማግኘትና ለመመርመር ችዬ ነበር፡፡

ከዚህ በተጨማሪ በአብነት ትምህርት ቤት በመጽሐፍ ቤት ሳለሁ የኢትዮጵያ የዘመን ቀመር አወጣጥ የባሕረ ሐሳብ ትምህርትን ከሊቀ ሊቃውንት ታፈሰ ደሳለኝ በሚገባ ተምሬ ከጨረስኩ በኋላ ብዙ ዓመት ባሕረ ሐሳብን ሳወጣ ነበርና ይህን የኢትዮጵያ ሀብትና የሥነ ፈለክ ሳይንስን በመጽሐፍ መልክ ማዘጋጀት እንዳለብኝ አስብ ነበር፡፡

የቀደምት ኢትዮጵያውያን ድንቅ የሥነ ፈለክ ዕውቀት በጠፈር ላይ የነበራቸው መራቀቅ በተለያዩ የጥናትና ምርምር ማቅረቢያ ቦታዎች፣ የቴሌቭዥንና የኤፍ ኤም ሬድዮ ጣቢያዎች እየተጋበዝኩ ብዙ ጊዜ አቅርቤያለሁ፡፡ ይልቁኑ ይህን ዕውቀት

ዓመት ከ7 ወራት ያለማቋ…

የዚህ መጽሐፍ ሌላኛው አዘጋጅ እኔ ዶክተር ጌትነት ፈለቀም በኮተቤ ሜትሮፖሊታን ዩኒቨርስቲ በፊዚክስ ዲፓርትመንት በረዳት ፕሮፌሰር ማዕረግ ፊዚክስና አስትሮኖሚ እያስተማርኩና ምርምር እየሠራሁ እገኛለሁ። በተጨማሪም በኢትዮጵያ ስፔስ ሳይንስና ቴክኖሎጂ ኢንስቲትዩት በተባባሪነት እሠራለሁ። የዶክትሬት ትምህርቴን ደቡብ አፍሪካ ዩኒቨርስቲ ኦፍ ኬፕታውን እና ኖርዝ ዌስት ዩኒቨርሲቲ በአስትሮ ፊዚክስ የትምህርት ዘርፍ አጠናቅቄያለሁ።

ያጠናሁት ሳይንስ በሀገራችን በብዛት ያልተለመደውን ቴሌስኮፕን (የምድር ላይና ሕዋ ላይ ቴሌስኮፕ) በመጠቀም ምርምር ማድረግ ነበር። የተማርኩትንም ትምህርት ላስተማረኝ ማኅበረሰብ ማካፈል ስላለብኝ በጄቲቪ አንድሮሜዳ ፕሮግራም የድርሻዬን እየተወጣሁ ስሆን ከዚህ በተጨማሪ ሳይንሳዊው ትምህርት በመጽሐፍ ይደርስ ዘንድ የድርሻዬን አበርክቼያለሁ።

በመሆኑም የዚህ መጽሐፍ አዘጋጆች በጄቲቪ የቴሌቪዥን ቻናል በአንድሮሜዳ ፕሮግራም የባለፈውን አንድ ዓመት ከሰባት ወራት ያህል የኢትዮጵያን የሥነ ፈለክ ምርምር ከሳይንሱ ጋር ማቅረባችንን ተከትሎ እጅግ ብዙ አድማጮች በመጽሐፍ መልክ እንድናዘጋጅ ደጋግመው ይጠይቁን ነበርና እውን አድርገነዋል።

በተጨማሪም ሳይንሱን ከኢትዮጵያዊ ዕውቀት ጋር አስተባብሮ ሁለቱንም የሚያሳውቅ የሥነ ፈለክ መጽሐፍ በሀገራችን እምብዛም የታተመ ስለሌለ ይህን መጽሐፍ ሁለቱንም አስተባብሮ በመያዙ ታላቅ የዕውቀት ሽግግር ክፍተትን እንደሚሞላና ድልድይ እንደሚሆን አስበን አዘጋጅተነዋል።

አሁን ባለንበት ጊዜ በተለይ ሕፃናት፣ ታዳጊ ወጣቶች ስለ ሥነ ፈለክ ለማወቅ በእጅ…

ግን ይህንን የዕውቀት ፍላጎታቸውን የሚያሟሉበት መጽሐፍ በቋንቋችን በስፋት ስለሌለ በልጅጉ ይቸገራሉ። በመሆኑም ነገ ብዙ የጠፈር ሳይንቲስቶች ሀገራችን ማግኘት ስላለባት ይህንን ሳይንሳዊ ዕውቀት ከልጅነታቸው ጀምረው እየተረዱ እንዲያድጉ ብለን መጽሐፉን ጽፈናል።

ይህን መጽሐፍ ስናዘጋጅ አሁን ባለው ሥርዓተ ትምህርት የሚማሩ ተማሪዎችም ሆኑ ሌሎች አንባቢዎች አንዳንድ የሳይንስ ቃላት እንዳያደናግሯቸው ብለን የኢትዮጵያ ቋንቋዎች አካዳሚ በእኛ በኢትዮጵያ የዘመን አቈጣጠር በ1989 ዓ.ም. ያሳተመውን የሳይንስ እና ቴክኖሎጂ (እንግሊዝኛ-ዐማርኛ) መዝገበ ቃላት ተጠቅመናል። በመዝገበ ቃላት መፍቻው የማይገኙትን አንዳንድ ዐዳዲስ የሳይንስ ቃላትን ግን እንዳሉ አስቀምጠናቸዋል።

አንባብያን ከዚህ የሥነ ፈለክ ሳይንስ ጋር የተያያዙ በእንግሊዘኛ የተጻፉ ሌሎች ሳይንሳዊ መጽሐፍን ሲያነቡና ከዚህ መጽሐፍ ጋር ሲያነጻጽሩ እንዳይቸገሩ ብለን ዓመተ ምሕረትን ስንጠቅስ የጠቀስናቸው ዓመታት ሁሉ የጎርጎርዮሳዊው የዘመን አቈጣጠርን የተከተለ ነው፤ አንባብያን በቀላሉ 7 ዓመታትን ቀንሰው ወደ እኛ መለወጥ ይችላሉ ብለን እናምናለን። የእኛ አቈጣጠር ለመጠቀም ስንፈልግ ግን በእኛ የኢትዮጵያ የዘመን አቈጣጠር ብለን ጽፈናልና ለአንባቢዎቻችን ይህንን አስቀድመን ማሳወቅ እንፈልጋለን።

የተጠቀምንባቸውን ዋቢ መጻሕፍትና ሌሎች መረጃዎች በተመለከተ በተቻለ መጠን የዘረዘርን ሲሆን የቀረ ካለና የጐደሉ ነገሮች ካሉ አንባብያን በምትሰጡን አስተያየት መሠረት ሞልተን በቀጣዩ ሕትመት የምናቀርብ መሆኑን እንገልጻለን።

መልካም ንባብ!

መጋቤ ሐዲስ ዶ/ር ሮዳስ ታደሰ (ፊሎሎጂስት)

ዶ/ር ጌትነት ፈለቀ አያኔ (አስትሮፊዚሲስት)

ጥንታዊው የኢ...

እጅግ በርካቶች የታሪክ መጻሕፍትና ተመራማሪዎች እንደሚመሰክሩት በምንኖርበት መሬት በጥንት ጊዜ ገናና ሥርወ መንግሥት ከነበራቸውና በሥልጣኔ እጅግ መጥቀው ከነበሩት ጥቂት የዓለማችን ሀገሮች ውስጥ ታላቋ ሀገር ኢትዮጵያ አንዷ ነበረች::

ሀገሪቱ ለብዙ ሺዎች ዓመታት የዘለቀ የሥልጣኔዋ ማሳያ የሚሆኑ የእራሷ ፊደል፣ የዜማ ሥልት፣ የዘመን አቈጣጠር፣ የኪነ ሕንጻ አሠራር፣ የሥዕል አሣሣል ጥበብ ወዘተርፈ ያላት ሀገር ስትሆን በተጨማሪም በብዙ ሺዎች የሚቈጠሩ ጥበብ መንፈሳዊና ጥበብ ሥጋዊን የያዙ ጥንታውያት የብራና መጻሕፍትንም ይዛ የኖረች ሀገር ናት::

ከሥነ ፈለክ ጥንታዊ ሥልጣኔያችን ብንነሣ ከኢትዮጵያ ጋር ተያይዘው ስለሚጠቀሱ ሕብራተ ከዋክብት፣ የዞዲያክ ምልክቶች፣ አራቱን ወቅቶችን ስለሚያመላክቱ አራቱ ታላላቅ ከዋክብት ከመናገር አስቀድሞ የጥንታዊውን የኢትዮጵያን ከፍተኛ ሥልጣኔ ለመረጃ ያህል የተወሰነውን ማወቅ ስለ ኢትዮጵያ የሥነ ፈለክ ዕውቀት በመቀጠል የምንጽፋቸውን ሐሳቦችን የበለጠ ግልጽ ያደርጋቸዋል::

በተለይ ደግሞ በኢትዮጵያውያን ንጉሣውያን ቤተሰቦች ስለሚጠሩት የአንድሮሜዳ፣ ካሲዮፒያ እና ሴፌውስ ሕብራተ ከዋክብትን ስያሜና ታሪክ ለመረዳት የጥንታዊ ግሪኮች እና ሮማዎችን ማይቶሎጂ እንዲሁም ስለ ኢትዮጵያ የነበራቸውን እይታ በጥቂቱም ቢሆን መረዳቱ እጅግ ጠቃሚ ነው::

የዓለም ዐቀፉ አስትሮኖሚ ሕብረት በአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ ውስጥ የሚገኙትን አንድ ኮከብ እና አንድ ኤክሶፕላኔት

ሠይመ ብሎ ለኢትዮጵያ ሕዝብ እድሉን ሲሰጥ ምክንያቱ ምን እንደሆነም በዚያው እንረዳለን።

መጀመሪያ ግን የጥንት ኢትዮጵያውያንን ታሪክ እና ሥልጣኔ አሁን ያለው ዓለም መናገር ለምን ይፈራል? የሚለው አንኳር ጥያቄ ብዙ መሠረታዊ ጥያቄዎችን ይመልስልናል። እኛ ስለ እራሳችን ጉዳይ ተደላድለን ቁጭ ባልንበት ጊዜ ስለ እኛ ጥንታዊ ሥልጣኔ የተረዱና በጥልቀት ያጠኑ ዓለም ዐቀፍ ታላላቅ ተመራማሪዎችና ጸሐፍያን በቁጭት የተናገሩትን እንይ።

ድሩሲላ ዱንጂ ሐውስተን የተባለች አሜሪካዊት የታሪክ ተመራማሪና ጸሐፊ "ወንደርፉል ኢትዮፕያንስ ኦፍ ዘ ኤንሸንት ኩሽይት ኢምፓየር" በተባለው አስደናቂ መጽሐፏ ላይ፡- "የጥንት ኢትዮጵያውያንን እውነተኛ ታሪክ ለመደበቅ ሴራዎች (ደባዎች) በጋራ ስምምነት የጸደቁ እስኪመስሉ ድረስ ይደረጋሉ" ትላለች።

ድሩሲላ በተጨማሪም "ዛሬም ድረስ እውነተኛ ታሪኮች በምስጢርነት የተያዙ ይመስላል" ባይ ነች። ለኢትዮጵያውያን ደግሞ ምክሯን በጻፈችው መጽሐፏ ላይ የገለጸች ሲሆን፡- "እናንተ ኢትዮጵያውያን ሆይ አንገታችሁን ቀና አድርጉ። ስለ እናንተ አባቶቻችሁ እና አያቶቻችሁ የጻፉትን መርምሩ፤ በእነርሱም ኩሩ" ብላለች ።

ዶንሲ የተባለ የታሪክ ሊቅ ደግሞ "የሥልጣኔ ፈር ቀዳጅ የነበሩትን ሕዝቦች ትተን ውለታውን ለሌላ መስጠት ለወደፊቱ የዓለም እድገት የሚፈይደው ነገር ምንድን ነው?" በማለት ይጠይቃል። በእርግጥ በጥንታዊ የሃገሮች ታሪካዊ መዛግብት ላይ ዓለም ዐቀፍ ደባ (ኮንስፓይረሲ) እንዳለ ግልጽ ነው። የጥንት ኢትዮጵያውያንን ሥራም ለሌላ ሀገር የሚሰጥበት አጋጣሚም ነበር።

ለምሳሌ ታሪክ ጸሐፊው ባልድዊን "አንዳንድ የግሪክ ጸሐፊዎች ታሪክን በማዛባት የትሮይ ሕዝቦች የትሮያውያንን

ጦርነት የተፋለሙት ኢትዮጵያውያን ኩሾች ሆነው ሳለ ታሪኩን ለግብጽ እና ግሪክ ሰጥቷል" በማለት ቅሬታውን ይገልጻል፡፡ ለዚህ ነበር የጥንት ሥልጣኔ ተመራማሪዋ ድሩሲላ "አንዳንድ የታሪክ ጸሐፊዎች ለኢትዮጵያ የቀደመ ሥልጣኔ ተገቢውን እውቅና መስጠት ይቱናነቃቸዋል" ማለቷ ያለ ምክንያት አልነበረም፡፡

ለመሆኑ የጥንት ኢትዮጵያውያን ሥልጡን ሕዝቦች ነበሩ ስንል አውሮፓውያን፣ እስያውያን እንዲሁም ግሪክና ሮማውያን በዚያ ዘመን በምን ደረጃ ነበሩ? የሚለውን ጥያቄ ልናነሣ ግድ ይላል፤ ለዚህም ጥያቄ እነዚህ የውጭ የታሪክ ተመራማሪዎች መልስ አላቸው፡፡ ድሩሲላ በመጽሐፏ እንደጠቀሰችው "አውሮፓውያንም ሆኑ እስያውያን ባልሠለጠኑበት በዚያን ወቅት አፍሪካ፣ በተለይ ደግሞ ኢትዮጵያ ከፍተኛ ሥልጣኔ ላይ ነበረች፤ ግሪክ እና ሮም ደግሞ መፈጠራቸውም አይታወቅም" ብላለች፡፡

እንደ ጥናቷም ታላላቅ የታሪክ አዋቂዎች የሚናገሩትን ጠቅሳ ስትገልጽ "ገናናዎቹ ኢትዮጵያውያኑ ኩሾች በቅድመ ታሪክ በሦስት ክፍለ ዓለማት ማለትም በአፍሪካ፣ በእስያ እና አውሮፓ ግዛታቸው አስፋፍተው ነበር፤ እናም አንድ የታሪክ ተመራማሪ የእነዚህን ሕዝቦች ታሪክ ከልብ ለመመርመር ቢነሣ ሕዝበ አዳም ሲዘምርላቸው የኖረላቸውን የታላቁ እስክንድርን፣ የነናፓሊዮን ቦናፓርት፣ የነዩልዮስ ቄሣርን በዓለም ዙሪያ ግዛትን የማስፋፋት ዘመቻን ድንክ ታሪክ ሆኖ ያገኘዋል፤ ይሁን እንጂ በሜዲትራንያን ባሕር ዳርቻዎች ለዘመናት የዘለቁ ከተሞችንና ግንባታዎችን የሠሩትን እንዲሁም ሌሎች ታላላቅ ሥልጣኔዎችን ያስተዋወቁትን ሕዝቦች ታሪክ በይፋ ለመቀበል ታላቅ ፍራቻ ያለ ይመስላል" ብላለች፡፡

60 ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ የነበረው ዲዎዶሩስ ሴኩለስ የተባለ የታሪክ ሊቅ ደግሞ "አውሮፓውያን ኋላ ቀር አድገት እና አኗኗር ላይ በነበሩበት ወቅት ኢትዮጵያ ታላቅ

ሥልጣኔ ላይ ነበረች... ለግብጻውያን ሥልጣኔን ያስጀመሩና እስከ ሕንድ ድረስም የገዙ ናቸው" ብሏል፡፡ ለመሆኑ እነዚህ ጸሐፊዎች ይህን ለማለት ያስገደዳቸው ጥንታዊቷ ኢትዮጵያ በምን ደረጃ ብትገኝ ነበር? የሚለውን ደግሞ የተወሰነ እንይ፡፡

በ700 ዓ.ም. የነበረው የቤዛንታይኑ እስቴፋንስ ባጠናው ጥልቅ ጥናት፡- "ኢትዮጵያ መሬታችን ላይ የተመሠረተች የመጀመሪያዋ ሀገር ነች" ሲል፤ አርኖልድ ኸርማን ሉድዊግ የተባለ ጀርመናዊ የታሪክ ጸሐፊ ደግሞ "ኢትዮጵያን የመሰለ ጥንታዊ ሀገር ከወዴት ይገኛል?" በማለት በአድናቆት ሆኖ ጥንታዊነቷን ገልጾታል፡፡

እነዚህ ጸሐፊዎች የጥንት ኢትዮጵያውያንን የሥልጣኔ አስተዋጽኦ ሲገልጹ ሕግን በመመሥረትና በሕግ መመራት፣ በከዋክብት ጥናት፣ በፍልስፍና፣ በሥነ ጽሑፍ፣ በቋንቋ፣ በሙዚቃ፣ በወርቅ ቁፋሮ፣ ብረት አቅልጦ መሣሪያ በመሥራት፣ በሥነ ሕንፃ፣ በሒሳብ፣ በሥነ ጥበብ፣ በግብርና፣ የሲራራ ንግድን በመነገድ እንዲሁም የመጀመሪያውን የዓለማችን ቋንቋ በማበርከት የሠሩት ድንቅ ሥራ የኩሽ ምድር የሆነችውን የኢትዮጵያውያን ሥልጣኔ ማሳያ ታላቅ ምልክት ነበር ብለዋል፡፡

ፕሮፌሰር ቻርለስ ሴይኞቦስ የተባለ ጸሐፊ ደግሞ "የናይል፣ ጤግሮስ እና ኤፍራጥስ ሸለቆ የመጀመሪያዎቹ የሠለጠኑ ነዋሪዎች ኩሾች (ኢትዮጵያውያን) ነበሩ" ብሏል፡፡ ይህን የቻርለስ ሐሳብ ጆን ጂ ጃክሰን የተባለ አሜሪካዊ "ኢትዮፕያ ኤንድ ዘ ኦሪጅን ኦፍ ሲቪላይዜሽን" በተባለው መጽሐፉ ላይ ጠቅሶታል፡፡

ጃክሰን በተጨማሪ እንዳብራራው ከሆነ የመስጴጦምያ እና ግብጽ ጥንታዊ ሥልጣኔና ባህል ከኢትዮጵያውያኑ የተወረሰ ሲሆን የመጀመሪዎቹ ግብጻውያን ኢትዮጵያውያን እንደነበሩ አስቀምጧል፡፡ የፕሮኩለስን ሐሳብ ለማብራራት ጃክሰን በመጽሐፉ እንደጠቀሰው "ለማያዎች ሥልጣኔ መሠረት ተደርጋ

የምትወሰደው የአትላንቲክ ውቅያኖሷ አትላንቲስ የኢትዮጵያ ግዛት ነበረች" ይላል፡፡

ሰር ሄንሪ ራውሰንም የሰማርያና አካድ የመጀመሪያዎቹ ሥልጡን ነዋሪዎች ከኢትዮጵያ የሄዱት የአፍሪካዎች ኢትዮጵያውያን ናቸው ይላል፡፡ ተመራማሪው ካውንት ቮልኔይ ደግሞ በጻፈው ታላቅ መጽሐፉ ላይ 12ቱን የዞድያክ ምልክቶችን (12ቱ መንግብተ አውራኅ ከዋክብትን) ለመጀመሪያ ጊዜ የሣሉት ቀደምት ኢትዮጵያውያን ናቸው ብሎ በጥናቱ አስቀምጧል፡፡

ሔረን ሉድዊግ የተባለ ጸሐፊ ደግሞ የኢትዮጵያን አስደናቂ ጥንታዊ ሥልጣኔ ካጠና በኋላ "ከጥንታዊ ታሪክ ጀምሮ ኢትዮጵያውያን እጅግ የተከበሩ ነገር ግን ምስጢር የሆኑ ሕዝቦች ናቸው" በማለት አድናቆቱንና መገረሙን በአንድ ላይ ገልጿል፡፡

ሌላው በተለይ አሁን ያለውም ትውልድ የሚያነሣው እና በግልጽ ያልተመለሰለት ጥያቄ የጥንታዊቷ ኢትዮጵያ የግዛት ክልል እስከየት ድረስ ነበር? የሚለው ነው፡፡ በዚህ ላይም አሁንም የእራሳቸውን ምስክርነት ለማንሣት የተለያዩ ጸሐፊዎች ያሉትን እናንብብ፡፡ ድሩሲላ እጅግ በሚያስደንቀው ብዙ የታሪክ መጻሕፍትን ምስክር አድርጋ በጻፈችው መጽሐፏ ላይ እንደጠቀሰችው "ከሕንድ እስከ አውሮፓ፣ ባቢሎን እና ታናሿ እስያ (የዛሬዋ ቱርክ) ሥልጣኔአቸውን ያስፋፉ የኢትዮጵያ ኩሾች ነበሩ" ትላለች፡፡

የታሪክ ጸሐፊው እርነስት ፍሬድሪክ ካርል ደግሞ ብዙ በዓለም ዙሪያ ያሉትን የታሪክ መዛግብትንና ሰነድን በማገላበጥ "ከሕንድ እስከ ስፔን ኢትዮጵያውያን ነግሠውበት ነበር" ይላል፡፡ ጃክሰንም በመጽሐፉ የተለያዩ ታላላቅ ጸሐፊዎችን በመጥቀስ እንዳሰፈረው ደግሞ "የኢትዮጵያ ግዛት ሕንድን፣ ግብጽን፣ ጥንታዊት አረቢያን የያዘ ነው" ይላል፡፡ በተጨማሪም ፕሮፌሰር ሊዮ ዌይነር እና ዴሲሬ ቻርኔይ እንደጠቀሱት ከሆነ ኮሎምበስ

አሜሪካንን ከማግኘቱ በፊት በአፍሪካውያን ተገኝታለች፤ የኢትዮጵያውን ዘሮችም በቦታው ነበሩ በማለት ካደረገው ጥናት በመነሣት ጽፏል።

በታሪክ ምርምሩ ከፍተኛ እውቅና የነበረው ሊቁ ሉድዊግ ሄሪን ስለ ኢትዮጵያ ጥንታዊ ሥልጣኔ ሲናገር "ከጥንት ታሪክ ጀምሮ ኢትዮጵያውያን እጅግ የተከበሩ ነገር ግን ምስጢር የሆኑ ሕዝቦች ናቸው፤ በቅርብ በተገኙ የሥነ ቁፋሮ ግኝቶች ሁሉ የነዚህን ጥንት የነበሩ ሕዝቦች አሻራ በልዩ ልዩ ግዛቶች ማግኘት የተለመደ ነው፤ ጥንታዊ ግብጽን ብትጐበኙ ወደ ኤፍራጥስና ጤግሮስ ወንዞች ብትሄዱ የጥንታዊዋን ኢትዮጵያ ታሪክ ታገኛላችሁ፤ የእነዚህን ድንቅ ሕዝቦች ታሪክ በጥንታዊ ግሪክ አፈ ታሪክ ውስጥ ሲያብረቀርቅ ታገኙታላችሁ" ይላል።

ጥንታዊ የኢትዮጵያ ሥልጣኔ በጥንታዊ ግሪኮች እና ሮማዎች እይታ

ስለ ጥንታዊ ግሪኮች እና ሮማውያን ታሪክ ስናነሣ መጀመሪያ ማንሣት ያለብን ሚዝ (ማይቶሎጂ) ስለሚባለው የእምነት ዓይነታቸው ነው። ማይቶሎጂ ማለት በጥንታውያኑ ማኅበረሰብ ውስጥ ሲነገሩ የነበሩ ታሪካዊ ባህሎች ሲሆኑ በተለይ ግን "የአምላካዊነት" ድርሻ አላቸው ተብለው ስለሚታመኑ ጣዖታት ወይም ሰዎች የሚናገር ነበር።

በተለይ የጥንታዊ ግሪኮች ማይቶሎጂ በምዕራቡ ዓለም ባህል እና ሳይንስ ላይ ታላቅ አሻራውን አሳርፏል፤ ይህም የምዕራቡን ዓለም ታሪክና ፍልስፍና ጠንቅቆ ለሚያውቅ ሰው ዐዲስ አይደለም። በታሪክ እንደሚታወቀው ግሪኮች ጣዖታት (አማልክት) መኖራቸውን ከማመናቸው በተጨማሪ ለክብራቸውም የማምለኪያ ቦታዎችን ይሠሩላቸው ነበር። በግሪክ እና ሮማዎች ማይቶሎጂ 12 አማልክት (ወንድ ወይም ሴት ጣዖታት)

በኦሊምፐስ ተራራ መኖሻቸውን በማድረግ ያስተዳድሯቸው እንደ ነበር ያምኑ ነበር፡፡ እነዚህም ኦሎምፒያኖች፡- የሁሉ ገገር ይሉት የነበረው ዜውስ፣ ሚስቱ ሔራ፣ የባሕር ጌታ ይሉት የነበረው ወንድሙ ፖሴይዶን፣ አቴና፣ አሬስ፣ አፖሎ፣ አርጤምስ፣ ሔርምስ፣ አፍሮዳይት፣ ሔፋይስቶስ፣ ዲሜትር፣ ዳዮኒሰስ፣ ሔስቲያ ናቸው፡፡

እንደ ግሪኮች ማይቶሎጂ በሰማይ ላይ የሚታዩ ሕብራተ ከዋክብት (constallations) በሰው አምሳል፣ በእንስሳት ወይም ሕይወት በሌለው ነገር ተመሥለው በኦሎምፒያኖች እንዲቀመጡ ተደረገ፡፡ ታዲያ እነዚህ ጥንታዊ ግሪኮች ኢትዮጵያውያንን ከራሳቸው ወይም አማልክቶቻቸው አንጻር እንዴት ያዩአቸው እንደነበር ጥንታዊ መዛግብትን ስንመረምር አስገራሚ ነገሮችን እናያለን፡፡

ብዙ ግሪካውያን ኢትዮጵያውያንን የሰውም ሆነ የሥልጣኔ መገኛዎች ናቸው ብለው ያምኑ ነበር፤ በመሆኑም የጥንቶቹ የኢትዮጵያ ነገሥታት ከገናንነታቸው የተነሣ በጥንታዊ ግሪኮች እና በሮማዎች ዘንድ እንደ አማልክቶቻቸው (ጣዖቶቻቸው) ነበር የሚታዩት፡፡ አጥኚዋ ድሩሲላ እንደጻፈችው ሔርኩለስ፣ ሳተርን፣ ኦሳይረስ፣ ዜውስ ወዘተርፈ የሚባሉትም የኩሽ ነገሥታት ስሞች ጭምር ነበሩ፡፡ ሔረን ሉድዊግ እንደጻፈው ደግሞ “ጥንታዊ ግሪኮች የጣልያንን እና ሲስሊ ደሴቶችን ስም ጠንቅቀው ሳያውቁ ሩቅ ያለችውን ኢትዮጵያን በግጥሞቻቸው ያወድሱ ነበር” ይላል፡፡

እዚህ ላይ እንግዲህ መነሣት ያለበት መሠረታዊ ጥያቄ አለ፡፡ ይህም ጥንታዊ ግሪኮች እና ሮማውያን ኢትዮጵያውያንን ለምን በዚህ መልክ ተረዷቸው? እስከ ማምለክስ ምን አደረሳቸው? የሚለው ሲሆን እስካሁን ስለ ጥንታዊ ኢትዮጵያውያን ሥልጣኔና ታሪክ በጥቂቱም ቢሆን ከላይ የጠቀስነው ሐሳብ መልስ ይሆናል ብለን እንገምታለን፡፡

የኢትዮጵያ ታላቅ ሀገርነት በግሪክ በሆሜር ዘመንም ጎልቶ ይነገር ነበር፤ 800 ዓመት ከክርስቶስ ልደት በፊት የነበረው ሆሜር አሊያድ እና ኦዲሴይ በተባሉ ሁለት መጻሕፍቶቹ ኢትዮጵያውያን ከተፈጥሮ ገዝ ኃይል በሚስተካከል መልኩ ሲገልጻት "እስከ መሬት ጫፍ ድረስ የሚኖሩና ከአምላክ ጋር ቅርበት ያላቸው" በማለት ስለ ነዋሪዎቿ ሲገልጽ፤ በተጨማሪም ኢትዮጵያኖች ትሮይና ዐረቢያን እንደገዙ ጭምር ይጽፋል።

"የታሪክ አባት" የሚባለውም ከ490-425 ቅድመ ልደተ ክርስቶስ የነበረው ታሪክ ጸሐፊው ሔሮዶቱስ ደግሞ ኢትዮጵያውያንን ሲገልጽ "ከሰሐራ በታች የሚኖሩ፣ ጥቁሩ ቆዳ ያላቸው፣ ረጅም ቁመት እንዲሁም ቆንጆ ውበት ያላቸው" ይልና በተጨማሪም "የጥንት ኢትዮጵያውያን ብልሆች፣ በዓላቶቻቸውና ደስታቸውም ሳይቀር አማልክትን ስለሚያስደስት የአማልክት አምላክም እየሄደ በዓላቱን በደስታ ዐብሯቸው ያሳልፋል" ብሎ ጽፏል።

ዲዮዶር የተባለው የሮማ ጸሐፊም ከግብጽ በፊት ኢትዮጵያ ሥልጡንና ገናና የነበረች ናት፤ በመጀመሪያ ግብጽን ቅኝ አድርጋ ይዛ 18 የኢትዮጵያ ነገሥታት ግብጽን ሲገዙ እራሷ ኢትዮጵያ ግን በማንም ተገዝታ የማታውቅ፤ ነገሥታቱና ሕዝቡም የሠለጠኑ ደግ እንግዳን የሚቀበሉ ሰላማዊ የሆኑ፤ በጦርነት ግን ብርቱዎችና ጀግናዎች ናቸው ሲል ጽፏል።

በቅዱስ መጽሐፍም ይቺ ታላቅ ሀገር ኢትዮጵያ ከ40 ጊዜ በላይ የተጠቀሰች ሲሆን ይልቁኑ በኦሪት ዘፍጥረት መጽሐፍ ገና በ2ኛው ምዕራፍ ላይ ገነትን ከሚያጠጡት ወንዞች አንደኛው ግዮን (ዐባይ) የኢትዮጵያን ምድር እንደሚከብ ጭምር ይገልጻል፤ ይህ ብቻ ሳይሆን እስራኤልን ከግብጽ ያወጣቸው ኦሪትን የጻፈው ነቢዩ ሙሴ እንኳ ኢትዮጵያዊቷን ሴት እንዳገባ ቅዱስ መጽሐፍ ይገልጻል።

ይህ ሁሉ ማስረጃ የኢትዮጵያን ታላቅነት በእውነት የሚያስረዳን ታላቅ ማሳያ ነው። አህጉራችን አፍሪካ እንኳን ኢትዮጵያ ተብላ ትጠራ እንደ ነበርና የደቡብ አትላንቲክ ውቅያኖስን ግሪኮች ጭምር "Okeanos Aithiopos" (የኢትዮጵያ ውቅያኖስ) ብለው ይጠሩት ነበር፤ በዚህ ሥያሜም ይህ ውቅያኖስ እስከ 19ኛው መቶ ክፍለ ዘመን አጋማሽ ድረስ ተጠርቷል።

የደቡብ አትላንቲክ ውቅያኖስ የኢትዮጵያ ውቅያኖስ ተብሎ ይጠራ እንደነበር የሚያሳይ ካርታ (Image creadit: ampinglifestyle.nl)

ከላይ እንዳየነው ኢትዮጵያ በርካታ የሆኑ እጅግ አስደማሚ ሥልጣኔ ከጥንት ጀምሮ በተለያዩ ዘርፎች ላይ የነበራት ነበረች። ይህ መጽሐፍ ግን ኢትዮጵያ በሥነ ፈለክ ምርምር የነበራት ዕውቀትንና አሁን ያለው የሥነ ፈለክ ሳይንስን በስፋት የሚዳስስ በመሆኑ ወደ ሥነ ፈለካችን ምርምር ብቻ እንሄዳለን።

የኢትዮጵያ የሥነ ፈለክ ጥናት መቼ ተጀመረ?

ብዙዎች የታሪክ ተመራማሪዎች ከብዙ ሺሕ ዓመታት በፊት የነበረ የጥንታዊውን የኢትዮጵያ ሥልጣኔ የያዙ መዛግብትን ለማግኘት ከፍተኛ ጥረት አድርገዋል፤ ሆኖም ግን መዛግብቱ በምስጢር የተያዙና በታላቅ ጥንቃቄ የተጠበቁ በመሆናቸው መኖሩን እያወቁ በተገኙት ብራና ላይ ብቻ ትኩረት አድርገው የተቻላቸውን ያህል መርምረው ለመጻፍ ሞክረዋል።

የዚህ መጽሐፍ አዘጋጆችም በተለያዩ የታሪክ ተመራማሪዎች የተገለጸው ከክርስቶስ ልደት በፊት የነበረውን የኢትዮጵያን የሥነ ፈለክ ጥንታዊ ሥልጣኔ ታሪክን ለመመርመር በብርቱ ጥረት አድርገናል። በመጨረሻም ጥረታችን ተሳክቶልን በምስጢር ከትውልድ ወደ ትውልድ የተላለፉ ፈጽመው በምዕራባውያኑ እጅ ያልገቡ በተለይ በጠልሰም (በካርታ መልክ) ያሉ የሥነ ፈለክ፣ የሕክምና፣ የማዕድናትን ምስጢራዊ መዛግብትን ለማየት እድሉን አግኝተናል። ይህን ወደ ፊት በሌላ መጽሐፍ ላይ በዝርዝር እንመለስበታለን።

በተጨማሪ በጥንታዊ የኢትዮጵያ ሥልጣኔ ታሪክና ዕፀዋት ላይ ሰፊ ምርምር የሠሩትን ሐኪም አበበች ሽፈራውን በኢትዮጵያ አቈጣጠር ሰኔ 28/ 2011 ዓ.ም. ላይ ቃለ መጠይቅ አድርገንላቸዋል፤ በቃለ መጠይቁም ከላይ የጠቀስናቸው ዐለም ዐቀፍ የታሪክ ተመራማሪዎች ሲጠቅሱት የኖረውን ሰፊ ሥልጣኔን የሥነ ፈለክ በኢትዮጵያ የአጀማመር ታሪክ በዝርዝር የገለጹልን ሲሆን ይህንንም ቃለ መጠይቅ ከዚህ በታች በዐጭሩ አስፍረነዋል።

ከጥፋት ውሃ በኋላ የኖኅ ልጅ የነበረው ካም ከወለዳቸው ልጆች መካከል ኩሽ አንዱ ነበር፤ ኩሽም ከወለዳቸው ልጆቹ ውስጥ ናምሩድ ኃያል የነበረ ሲሆን፤ በኋላም የእርሱ ትውልድ የነበረው የኄራ ልጅ ኢትኤል ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ኢትዮጵያ በገባ ጊዜ የአዳም ሰባተኛ ትውልድ የሆነው ሔኖክ የተናገራቸውን

የሥነ ፈለክ ምስጢራት ሁሉ በጠልሰም ወይም በተቀጠቀጡ ሰሌዳዎች ከሌሎች ቅርሶች ጋር በዝኆኖችና በታላላቅ እንስሶች ጭኖ ይዞ ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ኢትዮጵያ እንደገባ ይነገራል፡፡ ከዚያም ዕንቊጳን ያገባ ሲሆን በሀገሪቱ የጳ የሚባል የወርቅ ማዕድን ነበረና በዚያ የየጳ ንጉሥ ሲባል የንግሥና ስሙ ኢትዮጵ ተብሏል ይላሉ[1]፡፡

ከዚህ ታሪክ ተነሥተን ካየን የሔኖክን የሥነ ፈለክ ምርምርን ለመጀመሪያ ጊዜ በጠልሰም (በሰሌዳና በካርታ) መልክ ወደ ሀገራችን ያስገባ የመጀመሪያው ሰው ኢትኤል ነው ማለት ይቻላል፡፡ ከኢትኤል በመቀጠል ሚሽልና ቀራሚድ ያንን የመጣውን የሥነ ፈለክ ድንቅ እውቀት ይመረምሩ ያራቅቁ እንደነበር ይተርካሉ፡፡

ከነርሱ በመቀጠል የቀራሚድ ልጅ ደሸት ከአባቱ የተረከበውን የሥነ ፈለክ ምርምር በኢትዮጵያ ላይ በከፍተኛ ደረጃ ያስፋፉ እንደሆነ ይነገርለታል፡፡ በተለይም በጣና ሐይቅ ዙሪያ ላይ በውሃ እሽክርክሪት እየተመራመረ ነጸብራቀ ከዋክብትንም በባሕሩ ላይ እየተመለከተ ጥናት ያደርግ ነበር ይላሉ፡፡ ከዕለታትን ባንዳቸው በምሽት ወደ ውሃው ሄዶ ሲመረምር ተአምራዊ ነገርን ተመለከተ፤ ይኸውም የተመለከታት ጨረቃ ስትሆን በጨረቃ ውስጥ ሰሌዳ ኮከብ በሰሌዳው ላይም ድንግል ተሥላ ሕፃን ታቅፋ ተመለከተ፤ ከዚያም ያየውን ያንን ሥዕል አንጥረኛ አምጥቶ በወርቅ አቅልጦ ሠርቶ በሥዕሉም ላይ ወርቅና ዕጣን አድርጎ እንዲህ ያለ ኮከብ ሲወጣ ሰማያዊ ንጉሥ ስለሚወለድ ወስዳችሁ ገብሩ ብሎ ትውልዱን አዝዟል፤ ጌታችን ሲወለድ ያንን ኮከብ ያዩ ትውልዶቹ ከኢትጵያ ተነሥተው ወደ ቤተልሔም ጥንት ለደሸት የታየው ኮከብ እየመራቸው እንደሄዱና እንደገበሩ ይናገራሉ፡፡

በብዙ የታሪክ አጥኚዎች ዘንድም ኮከብ እየመራቸው ወርቅ፣ ዕጣን፣ ከርቤ ይዘው ወደ ቤተልሔም ከሄዱት ውስጥ ኢትዮጵያውያን እንዳሉ የጻፉ ሲሆን በፊልምም በሥዕልም ግማሾቹ ሦስቱንም ኢትዮጵያውያን ሲያደርጉ እኩሌቶቹ አንዱን ኢትዮጵያዊ እንደሚያደርጉ የታወቀ እውነት ነው፤ ይህም የሥነ ፈለክ ዕውቀት ጥንቱኑ በኢትዮጵያ እንደነበረና የሥነ ከዋክብት ተመራማሪው ደሸትም ምንጩ ኢትዮጵያ እንደሆነች የሚያስረዳ ነው ይላሉ።

ይቺ ለደሸት የታየችውን ኮከብ በብራና ላይ እንዲህ ሥለዋት አግኝተናል፡-

ሰብዐ ሰገልን የመራች ኮከብ ሥዕል በብራና ላይ

ከዚህ በተጨማሪ ደሸት በዕፀዋት እና በማዕድናት ላይ ከፍተኛ ምርምርን እንዳደረገ ሲነገርለት ይህ ምርምሩ ለብዙ ሺሕ ዓመታት ከትውልድ ወደ ትውልድ እየተላለፈ ዛሬ ድረስ የእርሱ ጥናቶች እንደሆኑ በሊቃውንቱ የሚነገርላቸው አስገራሚ የዕፀዋት ዝርዝርና ከጥቅማቸው ጋር የያዙ የብራና መዛግብት አሉ።

በተለይም ከአክሱም ሐውልት ጀምሮ በኑብያ በግብጽ ያሉ ፒራሚዶች የተገነቡባቸውን አስደናቂ ታላላቅ የማዕድናት ዝርዝር

ከነሚገኙበት በታዎች ጭምር የያዙ ጠልሰሞች ካርታዎች በጥቂቶች ኢትዮጵያውያን እጅ እስካሁን እንዳለ ይነገራል። ከዚህ ጋር ተያይዞ ፕላኔት ዝሁራ (ቬኑስን) ከሴቶች ጠባይ ጋር፤ ፕላኔት መሪሕ (ማርስን) ከማዕድን ፍለጋ ጋር፤ ፕላኔት መሽተሪ (ጁፒተርን) ከወንዶች ጠባይ ጋር፤ ፕላኔት ዙሐል (ሳተርንን) ከዕፀዋት አተካከል ጋር አያይዞ ይተነተን እንደነበር በዚህ ትምህርት ውስጥ ያሉ ሰዎች ይናገራሉ።

በመሆኑም በሥነ ምኅዳር፣ በኢትዮጵያ ዕፀዋት እና በማዕድናት ላይ ጥናት ማድረግ የሚፈልግ ሰው ከነዚህ መዛግብት ተነሥቶ ምርምሩን ቢሠራ ጥሩ ግኝቶችን ሊያገኝ እንደሚችል እናስባለን። ምናልባትም ሰፊ የሥነ ቁፋሮ ጥናቶች ቢደረጉ ያልታዩ ነገሮች ሊታዩ የሚችሉበት ትልቅ ዕድል ሊኖር ይችላል።

ወደ ሥነ ፈለካችን ጥንታዊ ታሪክ እንመለስና በሀገራችን ጥንታውያት የታሪክ መጻሕፍት እና በሳይንሱ ዓለም የሥነ ፈለክ ታሪክ ላይ ጉልታ የምትታወቀው ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ1890-1871 የነበረችው ለ19 ዓመታት ኢትዮጵያን የመራችው ንግሥት ካሲዮፒያ ናት።

በንግሥና ጊዜዋ የንግሥት ካሲዮፒያ፣ የባሏ የንጉሥ ሴፌውስና የልጇ የልዕልት አንድሮሜዳ ምርምር ደግሞ የኢትዮጵያን የሥነ ፈለክ ሥልጣኔ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ያደረሰ ሲሆን በሚያስደንቅ መልኩ ሕብራተ ከዋክብትን ከመለየት ጀምሮ በዘመናቸው በስማቸው እስከማስጠራት አድርሷቸው ነበር።

ጥንታዊውና በመላው ዓለም የተመሰከረውን ጥንታዊ ታሪካችንንና አስደናቂ የሥነ ፈለክ የምርምር የመነሻ ጊዜያችን በጥቂቱ ከዳሰስን እስቲ ደግሞ የዛሬ 4000 ዓመት በኢትዮጵያ የነበረውን የሕብረ ከዋክብት ዕውቀት አሁን ዓለሙ ከደረሰበት

ምዕራፍ ሁለት

ሕብራተ ከዋክብት (Constellations)

ሕብረ ኮከብ ማለት በሰማይ ላይ የሆነ ዓይነት ቅርጽ የሚሠራ የከዋክብት ስብስብ ሲሆን ቅርጹም ከማይቶሎጂ ጋር በተያያዘ መልኩ የሰው፣ የእንስሳት ወይም ሕይወት የሌለው ነገር ሆኖ ሊገለጽ (ሊሣል) ይችላል። በዚህ መልኩ የሕብረ ከዋክብት ሥዕላቱ 17 የሰው፣ 42 የእንስሳት እና 29 ሕይወት ከሌላቸው ነገሮች ጋር የተያያዙ ናቸው። እነዚህ ተደምረው 88 ሕብራተ ከዋክብት የሚሆኑ ሲሆን በሳይንሱ ጥናት በመደብ በመደብ ሆነው ስምንት ቦታ ይጠቃለላሉ።

እነዚህም የሔሪኩለስ፣ የላካኢሌ፣ የባየር፣ የዞድያክ፣ የኡርሳ ሜጀር፣ የፐርሰስ፣ የሒቨንሊ ወተር እና የኦርዮን ቤተሰብ ተብለው ይታወቃሉ። ለምሳሌ የዞዲያክ ቤተሰቦች የሚባሉት 12ቱ የዞድያክ ሕብራተ ከዋክብት ሲሆኑ፤ የፐርሰስ ቤተሰብ የሚባሉት ደግሞ ፐርሰስ፣ አንድሮሜዳ፣ ካሲዮፕያ፣ ሴተስ፣ ሴፌውስ፣ ፔጋሰስ እና አውሪጋ ናቸው።

ለሰማያውያን አካላት ስም ማውጣት አንዱ ሥራው የሆነው የዓለም ዐቀፉ አስትሮኖሚ ኅብረት (IAU) በ1922 ዓ.ም. የመጀመሪያውን ስብሰባ ሲያደርግ 88 ሕብራተ ከዋክብት መኖራቸው የተናገረ ሲሆን በ1928 ዓ.ም. ወሰን ወጥቶላቸው ሕጋዊነትን አገኙ። በ1930 ዓ.ም. ላይም ለኅትመት በቅተው ለዓለሙ እንዲታወቁ ተደረገ።

ከነዚህ ውስጥ 48ቱ ሕብራተ ከዋክብትን ግሪካዊው የሥነ ከዋክብት ተመራማሪ ፕቶሎሚ አስቀድሞ በ2ኛው መቶ ክፍለ ዘመን በአልማገስት መጽሐፉ የመዘገባቸው ሲሆን በኅብረቱ ሙሉ ተቀባይነትን አግኝተዋል። እነዚህ 48ቱ ሕብራተ ከዋክብት በሰሜናዊው ንፍቀ ክበብ የሚገኙ ስለነበሩ አውሮፓውያን አሳሾች

ወደ ደቡብ ንፍቀ ክበብ ከሄዱ በኋላ በ1600ዎቹ ውስጥ የቀሩትን አውሮፓውያኑ አሟልተዋቸዋል፡፡

እዚህ ላይ ሕብራተ ከዋክብትን በተመለከተ በብዛት ግሪኮችን ብናነሣም የተለያዩ የዓለም ክፍሎች፣ ለምሳሌ የመጀመሪያዎቹ የአሜሪካ ነባር ሕዝቦች፣ እስያዎች እንዲሁም አፍሪካውያን በራሳቸው አረዳድና ባህል ስለ ሕብራተ ከዋክብት ጽፈዋል፡፡

አንድሮሜዳ፣ ካሲዮፒያና ሴፌውስ

የዓለም ዐቀፉ አስትሮኖሚ ኅብረት በ1930 ዓ.ም. ባሳተመው መሠረት ከ88 ሕብራተ ከዋክብት ውስጥ ሦስቱ በሀገራችን በኢትዮጵያ ስም የተመዘገቡ ናቸው የሚለውን ስንሰማ ልዩ ደስታና ኩራት ሊሰማን ይገባል፡፡ የሀገሪቱ ስምን ጠፈር ላይ ከማጻፍ የሚበልጥ ታሪክ ምንስ ሊኖር? ምንስ ሊሠራ ይችላል? ከዚህ ቀደም ብለን በምዕራፍ አንድ ላይ ስለ ጥንታዊ ኢትዮጵያውያን ሥልጣኔ ከተናገርነው አንጻር አሁን ከኢትዮጵያ ታሪክ ጋር ይህ እንዴት ይያያዛል? ብሎ የሚጠይቅ አለ ተብሎ አይገመትም፡፡

እንደውም እንደ ጠቀስነው ብዙ የታሪክ ሴራዎች ስለሚኖሩ ሊሆን ይችላል እንጂ በነዚህ እንድንወስን ያደረገን ብርቱ ተመራማሪ ከተገኘ ብዙ የሚገለጹ ነገሮች እንዳሉ ይሰማናል፡፡ ለምሳሌ ቮንሴይ ጥናትን አድርጎ የዞዲያክ 12ቱን ሕብራተ ከዋክብት ለመጀመሪያ ጊዜ ያወቋቸውና የሣሏቸው በዐባይ ዙሪያ የነበሩ ኢትዮጵያውያን ናቸው ብሎ እንደገለጸው፡፡

ስለ ሕብራተ ከዋክብቱ የሚያወራው ሕጋዊው የናሳ ድኅረ ገጽ ላይ ገብተን ስናይ አንድሮሜዳ የኢትዮጵያ ልዕልት፣ ካሲዮፒያ የኢትዮጵያ ንግሥት፣ ሴፌውስ የኢትዮጵያ ንጉሥ ተብሎ ተመዝግቦ ስናነብ ወደ ኋለኛው የኢትዮጵያ ታሪክና ሥልጣኔ

በገሊና እንድንገዝ የጥንታውያን ኢትዮጵያውያንን ዘመን ተሻጋሪ ጥበብ እንድናደንቅ ያስገድደናል።

በሰሜን ንፍቀ ክበብ ላሉ ከመጸው ወቅት ጀምሮ (ከመስከረም ጀምሮ) በሰማይ ጉልተው የሚታዩትና "የመጸው ሰማይ ሕብራተ ከዋክብት" የሚባሉት ፔጋሰስ፣ ፐርሰስ፣ አንድሮሜዳ፣ ሴተስ፣ ካስዮፐያ እና ሴፌውስ ናቸው። ከነዚህ ውስጥ ደግሞ ሦስቱ ማለትም አንድሮሜዳ፣ ካሲዮጵያና ሴፌውስ "የኢትዮጵያውያን ንጉሣውያን ቤተሰቦች አባላት" ተብለው ይታወቃሉ። ከጥንት ጀምሮ እስከ ዛሬ በሥራቸው ሕያው ሆነው እስከ ዓለምም ፍጻሜ ድረስ በሰማይ ላይ እንዲታሰቡ የተደረጉ 3ቱ ድንቆች ኢትዮጵያውያን!!!።

በኢትዮጵያ የነገሡ የነገሥታትን ዝርዝር ስምና ታሪክን የያዘው "ታሪክ ነገሥት" የተባለው የኢትዮጵያ የብራና መዝገብና ሌሎች ጥንታውያት መዛግብት እንደጻፉት፤ በተጨማሪም ኢትዮጵያዊው የታሪክ ተመራማሪ ተክለ ጻድቅ መኩሪያ "የኢትዮጵያ ታሪክ ከኑብያ አክሱም እስከ ዛጉዬ" በሚለው ታላቅ መጽሐፋቸው ላይም እንደጠቀሱት፤ እነ ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ በዋዜማ የታሪክ መጽሐፋቸው እንደተነተኑት ከአክናሁስ ሳባ እና ከነክሀቲ ካልንሶ በመቀጠል ኢትዮጵያን የመራቻት ንግሥት ካሲዮፐያ ስትሆን፤ የግዛቷ ዘመን 19 ዓመት፤ ዘመኗም ከክርስቶስ ልደት በፊት 1890-1871 ዓመት ነበር[2]።

ታላቋን ሀገር ኢትዮጵያን ለ19 ዓመት የመራችው ይች አስተዋይዋ ኢትዮጵያዊቷ ንግሥት ካሲዮፐያ ከባለቤቷ ከንጉሥ ሴፌውስ እና ከቆንጆዋ ልጇ ከልዕልት አንድሮሜዳ ጋር በመሆን ጠፈርን የመመርመር በሥነ ፍጥረትም የመደነቅ ስሪ ብቃት ነበራት። እነዚህ ኢትዮጵያውያኑ የንጉሣውያን ቤተሰቦች ስማቸው

---

2 ተክለ ጻድቅ መኩሪያ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ ከኑብያ አክሱም እስከ ዛጉዬ ገጽ 24

ምድር ላይ ተተክሎ መቅረት እንደሌለበት ... ምሽቱ ሰማይ ላይ የተለያየ ፍጥረትን በእጅጉ በመማረክ ይልቁኑ በምሽቱ ሰማይ ላይ እያበሩ ቅርጽ እየሠሩ የዕንቍ ፈርጥ መስለው በሰማይ ላይ እያበሩ ቅርጽ እየሠሩ የዕንቍ ፈርጥ መስለው በሰማይ ላይ እያበሩ

ምድር ላይ ተተክሎ መቅረት እንደሌለበት ፍጥረትን በእጅጉ በመማረክ ይልቁኑ በምሽቱ ሰማይ ላይ የተለያየ ቅርጽ እየሠሩ የዕንቍ ፈርጥ መስለው በሰማይ ላይ እያበሩ እያብረቀረቁ የሚታዩትን ከዋክብት በጥንቃቄ ያስተውሉ ነበር:: ይልቁኑ እናታቸው ንግሥት ካሲዮፒያ በእጅጉ አስተዋይ እንደ ነበረች ይነገራል:: ይህ ዝናቸው እስከ ግሪክ ድረስ ተሰምቶላቸው ስለነበር ግሪካውያኑ በኢትዮጵያውያኑ ንጉሣውያን ቤተሰቦች በመደነቅ ብዙ ማይቶሎጂዎችን ስለእነርሱ ይናገሩ ነበር::

ሕብራተ ከዋክብት ውስጥም

ከነዚያ ከሚመለከቷቸው ሦስቱን ንጉሥ ሴፌውስ፣ ንግሥት ካሲዮፒያና ልዕልት አንድሮሜዳ በስማቸው እንዲሰየምላቸው አድርገዋል:: በመሆኑም በዓለም ታሪክ ሕብራተ ከዋክብትን በስማቸው ያስጠሩና ሀገሪቱን በሥነ ፈለክ ያስተዋወቁ ንጉሣውያን ቤተሰቦች ለመሆን አስችሏቸዋል:: ይህ ታሪክ የሚታወቀው በእኛ ብቻ ሳይሆን በሥነ ከዋክብት ጥናት ታላቅ ደረጃ ላይ በደረሱት በጥንታውያን ግሪኮችና ዛሬም ባለው የሥነ ከዋክብት የሳይንስ ጥናት ጭምር ነው::

በ2ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የነበረው ግሪካዊው የሥነ ከዋክብት ተመራማሪ ፕቶለሚ ከመዘገባቸው 48 ሕብራተ ከዋክብት ውስጥ ሦስቱ በኢትዮጵያዊቷ ንግሥት በካሲዮፒያ፣ በኢትዮጵያዊው ንጉሥ በሴፌውስና በኢትዮጵያዊቷ ልዕልት በአንድሮሜዳ ስም ነበር::

ይህ ሀገራችን ኢትዮጵያ ሕብራተ ከዋክብትን በመሠየም ያደረገችው ታላቅና ገናና ሥራ የማይካድ እውነት ነውና እጅግ በበርካቶች ተመራማሪዎችና ምርጥ ሳይንቲስቶች የተዋቀረው የዓለም ዐቀፉ አስትሮኖሚ ኅብረት ለዚህ ድንቅ ታሪካችን ዕውቅናን በከፍተኛ ደረጃ በመስጠት ከመዘገባቸው 88 ሕብራተ ከዋክብት ሦስቱ በንግሥት ካሲዮፒያ፣ በንጉሥ ሴፌውስና በልዕልት አንድሮሜዳ ስም ነው::

ከዚህ በታች ያለው የናሳ ሕጋዊ የሕብረ-ተ ከዋክብት መዘርዝር ሲሆን በግልጽ፡

- አንድሮሜዳ ልዕልተ ኢትዮጵያ (Princess of Ethiopia)
- ሴፌውስ ንጉሠ ኢትዮጵያ (King of Ethiopia)
- ካሲዮፕያ ንግሥተ ኢትዮጵያ (Queen of Ethiopia)

በማለት አቅጩን ያስቀምጣል፡፡

88 Officially Recognized Constellations

Latin Name	English Name or Description
Andromeda	Princess of Ethiopia
Antlia	Air pump
Apus	Bird of Paradise
Aquarius	Water bearer
Aquila	Eagle
Ara	Altar
Carina	Keel of Argonauts' ship
Cassiopeia	Queen of Ethiopia
Centaurus	Centaur
Cephus	King of Ethiopia
Cetus	Sea monster (whale)

የ88ቱ ሕብረ-ተ ከዋክብት የናሳ መዘርዝር በከፊል (Image credit: Nasa)

መላው ዓለም የመሰከረውና የተደነቀበት ይህ ድንቅ ታሪካችን በሌላው ዓለም ጎልቶ ሲነገር፣ ሲጻፍና ዛሬ ድረስ ሲመረመር ይህ ታሪክ በተሠራበት ሀገራችን ግን እምብዛም አለመነገሩ ብዙዎች ኢትዮጵያውያን እንዳያውቁት መደረጉ ይልቁን በትምህርታችን ሥርዐትም አለመካተቱ በእጅጉ አሳዛኝ ነው፤ ወደ ፊት ግን የኢትዮጵያ ምሁራን እንደሚያካትቱት ሙሉ ተስፋ አለን።

በእጅጉ የሚገርመው ከዚህ በፊት እንደጠቀስነው ግሪካውያን ኢትዮጵያውያንን እስከ ማምለክ ባደረሳቸው ሐሳብ ዓይነት እነዚህን ሦስቱን የንጉሣውያን ቤተሰቦች በማይቶሎጂአቸው በስፋት ገልጸዋቸዋል። በተለይ ከዚህ በታች የምንጽፈውን የግሪኮች ማይቶሎጂ አሁን ያለው ሳይንስም ይህንንም ጥምር መዝገበ ይጠቀምበታል፤ ዓለም ዐቀፍ ታላላቅ የፊልም አዘጋጆችም ፊልም ሠርተውበታል፤ የሙዚቃ አቀንቃኞችም ግጥምን ሠርተው ዘፍነውበታል፤ ሠዓሊዎችም ብሩሻቸውን አንሥተው ከቀለም ጋር አዋሕደው በሥዕል አሳይተዋል። ከላይ በኢትዮጵያ ሥልጣኔ ላይ እንደጠቀስነው ግሪኮች ኢትዮጵያውያኑን በእጅጉ ከማክበራቸው ከማምለካቸው የተነሣ ሳይንሱ ጥምር የመዘገበውን የሚናገሩትን ማይቶሎጂያቸው ከዚህ በታች እንዲህ ጽፈነዋል፦

ካስዮፕያ የምትባል የኢትዮጵያ ንግሥት ነበረች። እጅግ ውብ ስለሆነች በአንድ ወቅት ላይ እርሷንም ሆነ ልጇን እንድሮሜዳን በቁንጅና የሚስተካከል እንደሌለና ኔርድስ ከሚባሉ የባሕር ውስጥ ኒምፎችም (nymph) እንደሚበልጡ አወራች። በግሪክ ማይቶሎጂ ኒምፎች የሚባሉት ያማሩ እና እጅግ ውብ የሆኑ በውሃ ውስጥ እና በዕፅዋት ውስጥ የሚገኙ እንስት መንፈሶች ብለው የሚያምኑባቸው ናቸው። ከነዚህ እንስቶች ውስጥ የባሕር አምላክ የሚባለው የፖሴይደን ሚስትና ልጆች

ይገኙበታል። ታዲያ በካሲዮፕያ አድራጎት የተበሳጨው የባሕር ጌታ የሚባለው ፖሴይዶን እነርሱን ለመበቀል አሰበ። ሴተስ (Cetus) የተባለውንም የባሕር አውሬ አስነሥቶ የሴፊውስን ሀገር የኢትዮጵያን ግዛት ሊያጠፋ ተነሣ። በዚህም የተደናገጠው ሴፊውስ ምክርና መፍትሔ ለማግኘት በአማልክትና ሰዎች መሐከል ሆነው አገናኝ ወደሆኑት አሬክል (Oracle) ወደ ሚባሉት ሄደ። ነገር ግን የተናደደውን ፖሴይዶንን ማስደሰት የሚቻለው አንድሮሜዳ የምትባለውን ልጁን ለባሕሩ አውሬ መሥዋዕት አድረጎ ካቀረበ ብቻ መሆኑን ለሴፊውስ ተነገረው። ሴፊውስም ሌላ ምርጫ ስላልነበረው ውቧን አንድሮሜዳን ራቁቷን አድርጎና አውሬው (Cetus) ሊያገኛት በሚችልበት የባሕር ዳርቻ ላይ በሰንሰለት እንድትታሰር አደረገ። አውሬውም አይቷት ወደ እርሷ ገሠገሠ። አጋጣሚ ሆኖ ወደ እርሷ በተቃረበበት ወቅት ፐርሰስ የተባለ ጀግና በባሕሩ በኩል እያለፈ ነበረና ተመለከታት። ፐርሰስ ጀግና ስለሆነ ጎርጎን (gorgon) ተብለው ከሚጠሩ ሦስት እንትማማች አስፈሪ ጭራቆች ውስጥ አንዷ የሆነችውን ሜዱሳን (medusa) አንገቷን ቆርጦ እንዲያመጣ ታዞ አንገቷን ቆርጦ እየተመለሰ ነበር። ጎርጎኖች ጭንቅላታቸው ላይ በጸጉር ፋንታ የሚያበቅለው ሕይወት ያላቸውን እባቦች ነው ይላሉ። እነዚህን ጭራቆችን ቀጥታ ባይኑ ያየ ፍጡር ሁሉ ወደ ድንጋይነት ይቀየራል። ይህ የጎርጎኖች ተፈጥሮ ነው። ፐርሰስም ውቧን አንድሮሜዳ ለማዳን ወሰነ። የመጣለት ሐሳብ ደግሞ የባሕሩን አውሬ በቀላሉ ለመግደል የሜዱሳን ጭንቅላት ለባሕር አውሬው አሳይቶ አውሬውን ወደ ድንጋይነት መቀየር ነው። ይህንንም አድርጎ አንድሮሜዳን ከሞት አዳናት። በውበቷም ስለተማረከ አግብቶ ሊወስዳት ወሰነ። ቤተሰቡም ስለተስማማ ሠርግ ተደገሰ። በሠርጉ ዕለት ግን እንግዳ ነገር ተፈጠረ። በፊት እጮኛ ሆና የተሰጠችው ፊኒውስ (phineus) የተባለው እጮኛዋ የኔ ሆና ሳለ

ለፐርሰስ መስጠት የለባትም ብሎ ጥል አስነሣ፡፡ ከእርሱም ጋር ብዙ ኢጋሮች ነበሩት፡፡ ፐርሰስ ደግሞ ብቻውን ነው፡፡ አንድ ሐሳብ ግን መጣለት፤ ሜዱሳን አስታወሰ፡፡ የእሱን ደጋፊዎች በሙሉ ዐይናቸውን እንዲጨፍኑ አዘዘ፡፡ እንዳለውም አደረጉ፡፡ ፊኒውስና አጋሮቹ ግን ምን ያመጣል ብለው እያዩ ስለነበር የሜዱሳን ጭንቅላት ሲያሳያቸው ሁሉም ወደ ድንጋይነት ተቀየሩ፡፡ በዚህ መልኩ ድሉ የእርሱ ሆነ፡፡ አንድሮሜዳም ጀግናውን ፐርሰስን ተከትላ ሀገሯን ለቃ ሄደች" ይሉ ነበር ጥንታውያን ግሪኮች፡፡

ይህ የግሪኮች ማይቶሎጂ በፊልም ደረጃ በብዛት ተሠርቷል፤ በብዙ ሥዕልያንም ተሥሏል፡፡ ይህ እንግዲህ ግሪካውያን የኢትዮጵያውያንን ነገሥታት ከመውደድ ዐልፈው የማምለክ ደረጃ ላይ ደርሰው ስለነበር በማይቶሎጂአቸው ይህንን ስለ ኢትዮጵያውያን ቢጽፉ የሚገርም አይሆንም፡፡

ኢትዮጵያውያኑ ግን እነርሱ ጸፋላቸውም አልጻፉላቸውም የከዋክብት ዕውቀታቸውን ያስመሰከሩ ታላቅ ሕዝቦች ነበሩ፡፡ ለዚህም ነው ሉሲያን የተባለ ጸሐፊ "ኢትዮጵያውያኖች ከዋክብትን በመመርመር እንዲሁም ፐላኔቶችን ስያሜ በመስጠት የመጀመሪያዎቹ ናቸው፡፡ ስያሜዎቹንም የሚሰጡት ራሱን ከቻለ ትርጉም ጋር ነበር፡፡ ይህም ጥበብ በኋላ ላይ ወደ ግብጾች ተሸጋገረ" ብሎ የጻፈው፡፡

ከላይ የተጠቀሰው የግሪክ ማይቶሎጂ ግን በኢትዮጵያውኑ የጥንታዊው የሥነ ፈለክ አዋቂዎች ዘንድ ተቀባይነት የለውም፤ እነርሱ የሚተርኩት የአንድሮሜዳ እናት ካሲዮፔያ ብቃት ያላትና የምስጋና ሰው እንደሆነችና አንድሮሜዳን ከዕቅፏ እንኳን እንደማትለያት ነው፤ በዮጵ ወርቅ የተሠራ ቀሚስን ትለብስ እንደነበር፤ እንዳንደኡም ቀጭ ብላ የአልማዝ ዘውድን ተቀዳጅታ ያለች እንደሆነች ትረካውን ያቀርቡታል እንጂ በሰንሰለት ታስራ የሚተርከውን የግሪኩን ማይቶሎጂ አይቀበሉትም፡፡

ካሲዮፔያ ሕብረ ከከብ

ከላይ እንዳየነው ካሲዮፔያ ከክርስቶስ ልደት በፊት 1890 ዓ.ዓ - 1871 ዓ.ዓ. ለ19 ዓመት የነገሡች የኢትዮጵያ ንግሥት ነች፡፡ ንግሥት ካሲዮፔያ ለመጀመሪያ ጊዜ ያስተዋለችው በስሟም ያስየመቻት የካሲዮፔያ ሕብረ ከከብ ግሪካዊው ፐቶሎሚ ከዘረዘራቸው 48 ሕብረተ ከዋክብት ውስጥ አንዷ ስትሆን በሰማይ ላይ የምትታየው ወደ ሰሜን ዋልታ አቅጣጫ በኩል ነው፡፡ በትልቅነት 28ኛ ደረጃ ላይ የምትገኝ ሲሆን የደብሊው (W) ቅርጽ ሠርታ ስለምትወጣ ሰዎች በቀላሉ ማታ ማታ ዐይናቸውን ወደ ሰማይ አቅንተው በምትወጣበት ወር ማየት ይችላሉ፡፡ የካሲዮፔያን ሕብረ ከከብ ስንመለከት 5 ዋና ዋና በዐይን የሚታዩ ከዋክብትን እናያለን፡፡

የካሲዮፔያ ሕብረ ከከብ (Image credit: vectorstock.com and utahsadventurefamily.com)

የንግሥታችን የካሲዮፒያ ሕብረ ኮከብን ለማየት የሚያስፈልገው ዋናው ነገር የምትታይበትን ወራት ማወቅ ነው። ኢትዮጵያን ጨምሮ በሰሜናዊ ንፍቀ ክበብ ላሉ ሕዝቦች ከመስከረም ወር አካባቢ ጀምሮ እስከ መጋቢት ድረስ ትታያለች። በደቡብ ንፍቀ ላሉ ሰዎች ግን ሕብረ ከዋኟን ለማየት የተሻለው ጊዜ የኅዳር እና የታኅሣሥ ወር ነው።

በካሲዮፒያ ዙሪያ ያሉ ጎረቤት ሕብራተ ከዋክብት አንድሮሜዳ፣ ካሜሎፓርዳሊስ፣ ሴፈውስ፣ ላሴርታ እና ፐርሰስ ናቸው።

ካስዮፒያ ሕብረ ኮከብ ውስጥ በሒፓርከስ የሕዋ ቴሌስኮፕ ታይተው በዝርዝር የተቀመጡ 2324 ከዋክብት ሲሆኑ 14ቱ ከዋክብት ደግሞ 20 የሩቅ ዓለማት (ኤክሶፕላኔቶች) እንዳላቸው ታውቋል።

ሴፈውስ ሕብረ ኮከብ

ኢትዮጵያዊው ንጉሥ ሴፈውስ የካሲዮፒያ ባልና የአንድሮሜዳ አባት ነው። ሴፈውስም ያስተዋለውና በስሙ ያሰየመው ሕብረ ኮከብ እንደ ካሲዮፒያ ሰሜን ንፍቀ ክበብ ውስጥ የሚገኝ ሕብረ ኮከብ ሲሆን አትጣሚው ወደ ሰሜን ዋልታ አካባቢ ነው። ቅርጹም በሰማይ ላይ እንደሚታየው ትሪአንግል (ሦስት ማዕዘን) በሬክታንግል (አራት ማዕዘን) ላይ ቢቀመጥ የሚሰጠውን የጎጆ ቤት ቅርጽ የሚመስል ሲሆን ባጭሩ የእርሳስ ቅርጽ ይመስላል ማለትም እንችላለን። የሕብረ ኮከብ ሥዕሉም ከዚህ በታች እንዲህ ይገለጻል።

የሴፈውስ ሕብረ ኮከብ (Image credit: vectorstock.com and astroycienciа.com)

ሴፈውስ ሕብረ ኮከብ ከ88ቱ ሕብራተ ከዋክብት በትልቅነት 27ኛ ደረጃ ላይ የሚገኝ ሲሆን ሰማይ ላይ ስናየው ለማገናዘብ ይመች ዘንድ በዙሪያው ያሉት ጎረቤት ሕብራተ ከዋክብት ካሜሎፓርዳሊስ፣ ካስዮጵያ፣ ሳይጆነስ፣ ድራኮ፣ ላሴትራ እና ኡርሳ ማይነር ናቸው።

ኢትዮጵያ ውስጥ ሆነን ለማየት ስንፈልግ ከመስከረም ጀምሮ ሊታየን ይችላል፤ በተለይ ግን ኅዳር ላይ በደንብ ጎልቶ የሚታይበት ወር ነው። ከደቡብ ንፍቀ ክበብ ለማየት የፈለጉ ተመራጭ ጊዜው ኅዳር ብቻ ነው። ሴፈውስ ሕብረ ኮከብ ውስጥ 1885 ከዋክብት እንደሚታዩ የሕዋ ቴሌስኮፕ ሒፓርከስ የመሰከረች ሲሆን እነዚህም ተዘርዝረው ተመዝግበው ተቀምጠዋል። ከነዚህ ውስጥ አንዱ ኮከብ ኤክሶፕላኔቶች እንዳሉት የታወቀ ሲሆን ብዛታቸውም 3 ነው።

በእጅጉ የሚገርመው ከላይ እንዳየነው ጥንታውያን ግሪኮችና አሁን ያለው ሳይንስም የንጉሥ ሴፈውስን ሥዕል በሕብረ ኮከብ ላይ ሲሥሉ በኢትዮጵያዊ አለባበስ ጃኖ አልብሰው ሽማግሌ አድርገው ነው።

የአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብና ጋላክሲ

የኢትዮጵያ ልዕልት የነበረችው አንድሮሜዳ የንግሥት ካሲዮፒያና የንጉሥ ሴፊውስ ልጅ ነች። አንድሮሜዳ ለመጀመሪያ ጊዜ ያስተዋለቻት ሕብረ ኮከብ ሰሜን ንፍቀ ክበብ ላሉን ሕዝቦች የምትታየው በሰሜን ምሥራቅ አቅጣጫ ነው።

በሰሜን ንፍቀ ክበብ የምትታይባቸው ወሮች ከመስከረም እስከ ሚያዝያ ሲሆን በጉልሕ ደምቃ የምትታይበት ወር ደግሞ ጥር ነው። በደቡብ ንፍቀ ክበብ ደግሞ የምትታየው ከኅዳር እስከ ጥር ባሉት ወራት ነው።

በትልቅነት የአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ 19ኛዋ ስትሆን በሕዋ ቴሌስኮፕ በሒፓርከስ የተመዘገቡ 2112 ከዋክብት በውስጧ ይገኛሉ። ፕላኔት ያላቸው 19 ከዋክብት የተመዘገቡ ሲሆን 24 ኤክሶፕላኔቶች መኖራቸውም ተረጋግጧል። ለመለየት ያመች ዘንድ በአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ ዙሪያ ያሉ ሕብረተ ከዋክብት ካሲዮጵያ፣ ፔጋሰስ፣ ፒስከስ፣ ላሴርታ፣ ትሪያንጉለም እና ፐርሰስ ናቸው።

የአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ (Image credit: universavvy.com)

በአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ ውስጥ የሚታየው ሌላ ለየት ያለ ነገር ቢኖር አንድሮሜዳ ጋላክሲ ነው። ስለዚህ አንድሮሜዳ የሚለው ቃል ለሕብረ ኮከብም ለጋላክሲም ይሆናል። ጥምዝ ቅርጽ ያለው አንድሮሜዳ ጋላክሲ እኛ ላለንበት ፍኖተ ሐሊብ (ሚልኪዌይ ጋላክሲ) ቅርቡ ሲሆን የሚገኘው በ2.5 ሚሊዮን የብርሃን ዓመት ርቀት ላይ ነው። ይህ ጋላክሲ በዐይናችን ደመና ነገር መስሎ ስለሚታይ ፍላጎቱ ያለው ሰው ፈልጎ በማግኘት እራሱን መሸለም ይገባዋል። በቴሌስኮፕ ግን ከነጥምዝ ቅርጹ ይታያል። አነስተኛ ቴሌስኮፕ ያለውም በቤቱ ሆኖ ቢሞክረው ጥሩ ነው።

አንድሮሜዳ ኢትዮጵያዊት መሆኗ በሁሉም ዓለም የሚታወቅ እውነታ ሆኖ ሳለ የዛሬ 4000 ዓመት ኢትዮጵያውያን ይህን አኩሪ ሥራ መሥራታቸው በተለያየ ጊዜ የሚያበሳጫቸው ጥቂት ዘረኞች ነበሩ። ለጥቁር ሕዝቦች ጥላቻ ያላቸው ጥቂቶች ከእውነታው በመራቅ አንድሮሜዳን ነጭ አድርገው ለመሣል መሞከራቸው በጥበብ ሰዎች ዘንድ ያስተቻቸው ለትዝብትም የዳረጋቸው ሆኖ ዐልፏል። ከዚህ በፊት በምዕራፍ አንድ ላይ ስለ ጥንታዊ ኢትዮጵያ ሥልጣኔ ስናነሣ እንደጠቀስነው አንዳንዶች ነጭ አድርገው የሚሥሏት የኢትዮጵያን ጥንታዊ ሥልጣኔ ታሪካዊነትን በማወቃቸው ለመሰወር የሚያደርጉት የደባ (የሴራ) ውጤት ነው።

ጥንታውያን መዛግብት ግን ሁሉም ጥቁር መሆኗን ደጋግመው የገለጹ ሲሆን ግሪክ ውስጥ ያሉ ጥንታዊ ሥዕሎች ሁሉ ጥቁርነቷን ይመሰክራሉ። ሮማዊው ገጣሚ ኦቪድ በግልጽ አንድሮሜዳ የኢትዮጵያ ጥቁር ልዕልት እንደሆነች ጽፏል። ሚካኤል አሀጄሩ የተባለ ተጓዥ የሥነ ጥበብ ሰው በብዙ ቦታዎች ላይ የነበሩ የአንድሮሜዳ ጥንታዊ መረጃዎች እንዴት ሊጠፉ ቻሉ? ብሎ ይከራከራል። በተለይ ግን የእንግሊዟ የታሪክ ምሁር

ኤልሳቤጥ ማክ ግራዝ በ1992 ዓ.ም "ዘ ብላክ አንድሮሜዳ" ብላ ባወጣችው ኅትመት ጥቁርነቷን በትክክል መስክራለች።

በመካከለኛው ዘመን የነበሩ ጸሐፊዎች ግን ለጥቁር ሕዝቦች ካላቸው ጥላቻ በመነሣት በሐሰት "ኋይት ፕሪንሰስ" በማለት ነጭ ልዕልት አድርገው ለማቅረብ ሙከራ አድርገው ነበር። አሁን በቅርቡ ደግሞ (ጥር 2019 ዓ.ም.) ቢቢሲ ካልቸር በተባለ ፕሮግራሙ ላይ "እንዴት ጥቁር ልዕልት በሠዓሊያን እንድትነጣ ተደረገች?" በሚል ርዕስ ዘገባ በማንሣት አሁን ድረስ ጥቂት ነጮች የጥቁሮችን ሥልጣኔና ውበት መጋፋታቸውን እንዳልተዉ ዘግቧል።

ለቢቢሲ በተለይ መነሻ ሐሳብ የሆነው በ1981 ዓ.ም ሆሊውድ ላይ "ክላሽ ኦፍ ዘቲታንስ" ተብሎ የወጣው ፊልም ሲሆን በገጸ ባሕርያቱ ላይ ጥቁር መሆን የነበረባቸውን ሁለት ሴት ተዋናዮች ነጭ በማድረጉ ነው። ይህ ፊልም እንደገና ተሻሽሎ በ2010 ዓ.ም ቀርቦ ነበር።

ለታሪካዊቷ የኢትዮጵያ ልዕልት ለአንድሮሜዳ በዘመናችን ከተሠሩ ፊልሞች ውስጥ "ዘ አንድሮሜዳ እስትሬይን"፣ "አንድሮሜዳ ራዝ ኦፍ ዘ ቲታንስ" እና ሌሎችም ይገኙበታል። በተለያዩ ዘመናት አንድሮሜዳ በሥነ ጥበቡ (በሥዕሉ፣ በፊልሙ፣ በሙዚቃው) ዓለም በተለይ ከጥቁር ቁንጅናዋ ጋር በተያያዘ ተነሥታለች። በመላው ዓለም የሚታወቅ ይህ ደማቅ ታላቅ ማንነታችንን አሁን ያለነው ኢትዮጵያውያን እንድናውቀው ባለመደረጋችን፣ በሥርዐተ ትምህርታችንም ላይም ባለመካተቱ ምክንያት ለራሳችን ታሪክና ሥልጣኔ ሁሌ እንግዳ እየሆንን የነበረንን ክብር ባለማወቅ ለእኛነታችን በማይመጥኑ በታናናሽ ነገሮች ተይዘን ደራሲዎች እንዳይደርሱ፣ ገጣምያን እንዳይገጥሙ፣ የጥበብ ሰዎች እንዳይራቀቁ፣ የፊልም ሰዎችም ይህንን ወርቃማ ታሪካችንን በፊልም እንዳይሠሩ አድርጓቸዋል።

ከዚህ መጽሐፍ በኋላ ግን በቅርቡ ሠዓሊዎቻችን በብሩሾቻቸውን ከቀለም ጋር አዋሕደው ስማችንን በጠፈር ላይ እንዲጻፍ ያደረጉልንን እነ ንግሥት ካሲዮፒያ፣ እነ ንጉሥ ሴፊውስና እነ ልዕልት አንድሮሜዳን እንደሚሥሉልን፣ ሙዚቀኞችም ዜማም ቀምረው ታሪኩን እንደሚያዜሙልን፣ ተዋናዮችም በተውኔታቸው እንደሚተውኑልን፣ የፊልም አዘጋጆችም በፊልማቸው እንደሚያሳዩን የዚህ መጽሐፍ አዘጋጆች እያመንን የሌሎች ዓለም ሠዓሊያን ከሣሉት ብዙ አስገራሚ ሥዕሎቿ መሐል አንዱን ለምሳሌ ያህል ከዚህ በታች እናሳያለን።

የአንድሮሜዳ ሥዕል (Image Credit: by Toradh (Deviant Art)

ኢትዮጵያ በአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ ውስጥ ላሉ ለኮከብና ለኤክሶፕላኔት ስም እንድታወጣ ተጠየቀች

ስለ ጥንታዊ የኢትዮጵያዊ የሥነ ፈለክ ሥልጣኔ እየጻፍን ባለንበት በዚህ ዓመት በእኛ በኢትዮጵያውያን አቆጣጠር በ2011 ዓመተ ምሕረት ወይም እ.ኤ.አ በ2019 ላይ የዓለም ዐቀፉ ማኅበረሰብ ሌላ የጥንታዊውን የሥነ ፈለክ ሥልጣኔያችንን የሚያስታውስ ታላቅ አደራ ሰጠን። ይህንንም ያደረገው መቶኛ ዓመቱን እያከበረ ያለው የዓለም ዐቀፉ አስትሮኖሚ ኅብረት (IAU) ነው።

ኅብረቱ ለኢትዮጵያ እንደ ሀገር የአንድ ኮከብ እና የኤክሶ ፕላኔት ስም ሕዝቡቿ እንዲያወጡ ዕድል ሰጥቷል። ይህ ስም የማውጣት ዕድል ለሌሎች ሀገራት የተሰጠ ሲሆን ለእኛ ግን አስገራሚና ታሪካዊ የሚያደርገው ኮከቡ እና ኤክሶፕላኔቱ የሚገኙት በአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ ውስጥ መሆኑ ነው።

በታላላቅ ሳይንቲስቶች የሚመራው ይህ የዓለም ዐቀፉ አስትሮኖሚ ኅብረት ውሳኔ ደግሞ በአጋጣሚ ሳይሆን እስካሁን የጠቀስናቸውን ጥንታዊ የኢትዮጵያ የሥነ ፈለክ ሥልጣኔዎችን በመረዳት፤ አንድሮሜዳ የኢትዮጵያ ልዕልት መሆኗን በማገናዘብ ነው። በተጨማሪም ደግሞ ኢትዮጵያ የባለፉትን 15 ዓመታት በሥነ ፈለክ እና ሕዋ ሳይንስ ላይ ያደረገችው ፈጣን ጉዞ እና የኅብረቱ አባልነቷ ተመራጭ ሀገር እንድትሆን አድርጓል።

ለከዋክብት፣ ፕላኔቶች፣ ኤክሶፕላኔቶች፣ ኮሜቶች እና ለመሳሰሉት ስም የሚያወጣው ይህ ኅብረት በኢትዮጵያዊቷ ልዕልት በአንድሮሜዳ ሕብረ ኮከብ ውስጥ የተገኘውን ኮከብና ኤክሶፕላኔት እንዲሰይሙ ለኢትዮጵያውያን እድሉን መስጠቱ ትልቅ አጋጣሚ ነው። ምክንያቱም ኮከቡና ኤክሶፕላኔቱ የሁልጊዜ መጠሪያቸው ስለሚሆንና ዓለሙም ስለሚጠቀምበት ቢያንስ ለቀጣዩ የሃገራችን ትውልድ መነቃቂያ ይሆናል።

የዓለም ዐቀፉ አስትሮኖሚ ኅብረት መልእክትም ታላቅ ነበራችሁና ወደ ታላቅነታችሁ ተመለሱ፤ በአንድሮሜዳ ጊዜ ነበራችሁና ወደ ታላቅነታችሁ ተመለሱ፤ በአንድሮሜዳ ጊዜ...

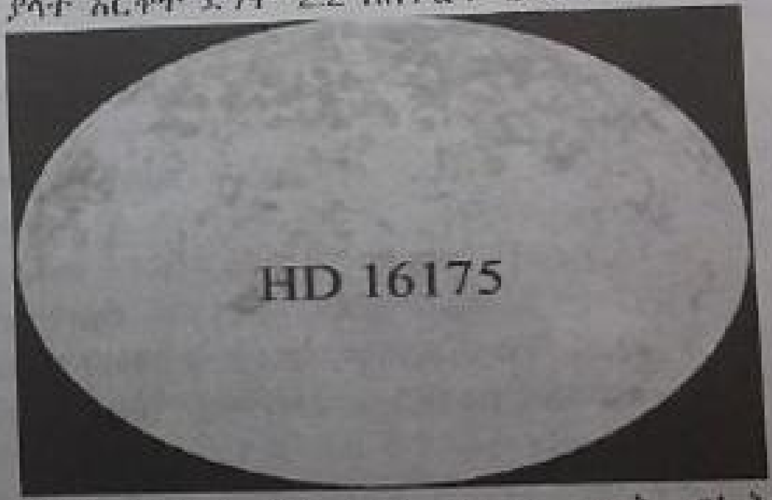

በዚህ ምዕራፍ ላይ የዛሬ 4000 ዓመት በኢትዮጵያ የነበረውን የነ ካሲዮፕያን፣ የነ ሴፌውስን የነ አንድሮሜዳን የሕብረ ከዋክብት ዕውቀት አሁን ዓለሙ ከደረሰበት የሥነ ፈለክ ሳይንሳዊ ጥናት ጋር አጣምረን እንዳየን በሚቀጥለው ምዕራፍ ደግሞ የቀደምት ኢትዮጵያውያን የፕላኔት ዕውቀትን ከዘመናዊው ሳይንስ ጋር አጣምረን እንመረምራለን።

ምዕራፍ ሦስት

ፕላኔቶች

ከሥነ ፈለክ ጥናቶች ውስጥ እጅግ አስደሳቹና ብዙዎች የሚወዱት ክፍል ስለ ፕላኔት የሚደረገው ጥናት ነው፤ በዚህ ምዕራፍ ላይም ስለ ፕላኔት የቀደምት ኢትዮጵያውያንን ዕውቀት፣ እስተሳሰብና በዘመናችንም ዓለም የደረሰበትን የፕላኔቶች ዕውቀት በዝርዝር ለአንባብያን ይዘን ቀርበናል።

በአጠቃላይ ሥርዐተ ፀሐይ ስንል የሚከተሉትን ሰማያዊ አካላትን የሚያካትት ነው። እነዚህም፦

- ፀሐይ
- በፀሐይ ዙሪያ የሚሽከረከሩትን ስምንቱን ፕላኔቶች
- በፕላኔቶቹ ዙሪያ የሚሽከረከሩትን ጨረቃዎች
- በሺዎች የሚቈጠሩ በውስጠኛው የሥርዓተ ፀሐይ ክፍል የሚገኙ ዓለታማ ሥሪትንት ያላቸው አስቴሮይዶች
- የበረዶና ጋዝት ሥሪት የሆኑት ጅራታማ ከዋክብት (comets)
- ከኔፕቲዩን ጀምሮ በአጠቃላይ በውጪኛው የሥርዓተ ፀሐይ ክፍል የሚገኙት የዓለት የበረዶ ሥሪት የሆኑ አካላትና ጅራታማ ከከቦችን ጨምሮ "ትራንስ-ኔፕቱኒያን አካላት" (trans-Neptunian objects) የሚባሉትን ሁሉ የሚያጠቃልል ነው።

ብዙዎች ባለማወቅ ስለ ፕላኔት ጥናት የተጀመረው አሁን ይመስላቸዋል፤ ሆኖም ግን ስለ ፕላኔቶች ምርምር የተጀመረው ከክርስቶስ ልደት በፊት ነበር፤ በታሪክ እንደሚታወቀው ከክርስቶስ ልደት በፊት በፕላኔት ላይ ሰፊ ዕውቀት ከነበራቸው ሀገራት ውስጥ ታዋቂዎቹ ባቢሎናውያን፣ ግሪክ ሮማኖች፣ ሕንዶች፣ ቻይናውያን ኢትዮጵያውያን ነበሩ።

በተለያዩ ወራቶች ማንም ሰው ምንም ቴሌስኮፕ ሳያስፈልገው በምሽት ጊዜ ሰማዩን ብቻ በዐይኑ በጥንቃቄ በመመርመር ከፕላኔቶች ውስጥ ሜርኩሪ፣ ቬኑስ፣ ማርስ፣ ጁፒተር፣ ሳተርንን በዐይኑ ማየት ይችላል። በመሆኑም እነዚህ ፕላኔቶች በዐይን ስለሚታዩ ከክርስቶስ ልደት በፊት ቀደምት ሥልጣኔ የነበራቸው ሀገራት እነ ፋርስ፣ ባቢሎን፣ ግሪክ፣ ሮም፣ ኢትዮጵያን ጨምሮ ስለነዚህ ፕላኔቶች መርምረዋል።

በጥንት ዘመን የሥነ ከዋክብት ተመራማሪዎች ከዋክብት ተንቀሳቃሾች ሲሆኑ በአንጻራዊነት ሲታዩ ግን የማይንቀሳቀሱ ከሚመስሉ ከዋክብት ተለይተው አንዳንድ ብርሃኖች በሰማይ ላይ እንደሚንቀሳቀሱ አስተውለዋል፤ ታዲያ ጥንታውያን ግሪኮች እነዚህን ብርሃናት πλάνητες αστέρες (planetes asteres, "ፕላኔቴስ አስቴሬስ" (ተንከራታች (ተነዥ ተንቀሳቃሽ) ብርሃናት" ይሏቸው ነበር። ከዚህ ሥርወ ቃል "ፕላኔት" የሚለው ቃል ተገኝቷል።

የቀደምት ሥልጣኔ የነበራቸው እነዚህ ሀገራት በጥንት ጊዜ መሬት የሁለንታ (የዩኒቨርስ) ማዕከል የሆነች ጠጣር፣ የማትንቀሳቀስ እንደሆነችና ሌሎች ፕላኔቶች ፀሐይን ጨምሮ ምድርን ከበው እንደሚዞሩት እምነት ነበራቸው።

ከክርስቶስ ልደት በፊት የአዳም ሰባተኛ ትውልድ የሆነው ሔኖክ ከተመለከታቸው የተለያዩ ዓለማት ውስጥ ውሃ የሌለባቸው፣ ወፎች የሌሉባቸው፣ የሚቃጠሉ ተራራ የሚመስሉ ከዋክብትን እንደተመለከተ እንዲህ ሲል ጽፎታል፦

"በጉድጓዱም ላይ በታች አየሁ ስፍራም በላዩ ጠፈር በታችም የምድር መሠረት የለውም በላዩም ውሃ የለውም ወፎችም የሉበትም፤ ነገር ግን ምድረ በዳ ነው በዚያም

እንደሚቃጠሉ ታላላቅ ተራሮች ሰባት ከዋክብትን በሚያስፈራ ሁኔታ አየሁ" ይላል[3]::

በሔኖክ አገላለጽ እነዚህ ሰባት ዓለማት ውሃ የሌለባቸው፣ አስፈሪ፣ ወፎች የማይኖሩባቸው፣ ምድረ በዳ የመሰሉና የሚቃጠሉ ተራሮች ዓይነት ያሉባቸው እንደሆኑ ከንይለ ቃሉ መረዳት እንችላለን። ይህም በአሁን ዘመን በተለያዩ የፎቶ ማንሻ መሣሪያዎች ተነሥተው የምናያቸው የፕላኔቶች መልክአ ምድሮች ይህንን የሚመስሉ ናቸው::

ቀደምት ባቢሎናውያን በጥናታቸው ዐምስት ፕላኔቶች እንደነበሩ የመዘገቡ ሲሆን እነዚህም ሜርኩሪ፣ ቬነስ፣ ማርስ፣ ጁፒተር እና ሳተርን ነበሩ:: ግሪኮ-ሮማኖች ፕላኔቶች ሰባት ናቸው ይሉ ነበር። ኢትዮጵያውያንም ጨረቃ (ቀመር)፣ ዐጣርድ (ሜርኩሪ)፣ ዝሁራ (ቬነስ)፣ ሶል (ፀሐይ)፣ መሪህ (ማርስ)፣ መሽተሪ (ጁፒተር)፣ ዙሐል (ሳተርን) ብለው ሰባት አድርገው ይቆጥሩ ነበር::

የባቢሎናውያን የሥርዓተ ፕላኔት አደራደር

ቅድመ ልደተ ክርስቶስ በመስጴጦምያ የሚኖሩ ባቢሎናውያን ስለ ፕላኔት ከፍተኛ ዕውቀት የነበራቸው ሕዝቦች ነበሩ:: ስለ ፕላኔት ቬነስ ምሕዋር የሚያትት *"Babylonian Venus tablet of Ammisaduqa"* የሚል የድንጋይ ላይ ጽሑፍም ነበራቸው:: ይህ ብቻ ሳይሆን በዐይን የሚታዩት ከሜርኩሪ እስከ ሳተርን ያሉትን ፕላኔቶችን የጥንት ባቢሎናውያን የሥነ ከዋክብት ተመራማሪዎች አውቀዋቸው ነበር::

[3] ሔኖ 5:31-32

[በዶክተር ሮዳስ ታደሰ እና በዶክተር ጌትነት ፈለቀ]

የግሪክ ሮማንስ የሥርዓተ ፕላኔት አደራደር

ጥንታውያን ግሪኮች እንደ ባቢሎናውያን ለፕላኔቶች ቀዳሚ ትኩረት ባይኖራቸውም ከክርስቶስ ልደት በፊት የነበሩት ፓይቶጎሪያንስ ግን የራሳቸው የሆነ የፕላኔት አደራደር ዕንስ ሐሳብ ነበራቸው:: በመሆኑም መሬት፣ ፀሐይ፣ ጨረቃና ፕላኔቶች የዩኒቨርስ (የሁለንታ) ማዕከል የሆነውን "ማዕከላዊ እሳት" (central fire) ይዞራሉ ብለው ያምኑ ነበር::

ከክርስቶስ ልደት በፊት በ1ኛው ክፍለ ዘመን ፕላኔቶች የሚገኙበትን ቦታ የሚጠቁም ሒሳባዊ ቀመርን ማዘጋጀት እንደጀመሩም ይነገራል:: በጥንት ግሪካውያንና በሮማውያን የሚታወቁ መሬትን ይዞራሉ ተብለው የሚታሰቡ ፕላኔቶች ቍጥራቸው ሰባት ሲሆን በአቀማመጣቸው ጨረቃ፣ ሜርኩሪ፣ ቬነስ፣ ፀሐይ፣ ማርስ፣ ጁፒተርና ሳተርን ነበሩ::

የቀደምት ኢትዮጵያውያን ሥርዓተ ፕላኔት

ተመራማሪው ሉስያን "the Ethiopians were the first who invented the science of stars and gave name to the planets" (ኢትዮጵያውያን ከዋክብትን በመመርመር እንዲሁም ፕላኔቶችን ስያሜ በመስጠት የመጀመሪያዎቹ ናቸው:: ስያሜዎቹንም የሚሰጡት ራሱን ከቻለ ትርጉም ጋር ነበር:: ይህም ጥበብ በኋላ ላይ ወደ ግብጾች ተሸጋገረ) ብሎ እንዳረጋገጠው፣ የኢትዮጵያውያን የፕላኔት አደራደር ከሞላ ጐደል ከግሪካውያንና ከሮማውያን ጋር የተመሳሰለ ሲሆን የሚለይበትና ሰፋ የሚልበትም ሁኔታዎች አሉት::

ይኸውም ኢትዮጵያውያኑ ወደ ፕላኔት ከመሄዳቸው አስቀድመው አየርን ለ3 እንዲህ አድርገው ይከፍሉታል፦

"ወለአየርኒ ሀለዎ ሠለስቱ ክፍል ቀዳማዊ ክፍል ሰብአ ወእንስሳ አራዊት ወአዕዋፍ ወዐቢያን አድባራት ዘሀለዉ ቦቱ

ወካልዑሂ ክፍል ዘሀለዉ ቦቱ ደመና ወነጐድጓድ ወነፋስ ወሣልሱ ክፍል ዘይወጽዕ ቦቱ ከከብ ዘቦቱ ዘኮብ ወዓዲ ይመስል ዘወይቀ ኮከብ"

(እየርም ሦስት ክፍሎች አሉት፤ የመጀመሪያው ክፍል ሰው፣ እንስሳ፣ አራዊት፣ ወፎችና ታላላቅ ተራሮች በእርሱ ያሉበት ነው፡፡ ሁለተኛውም ክፍል ደመና፣ ነጐድጓድና ነፋስ በእርሱ ያሉበት ነው፡፡ ሦስተኛው ክፍል ጅራት ያለው ኮከብ የሚወጣበት ነው፤ ዳግመኛም የወደቀ ኮከብ ይመስላል) ብለው ጅራታማ ኮከብ ተብሎ እስከሚጠራው እስከ ኮሜት ድረስ ይገልጣሉ፡፡

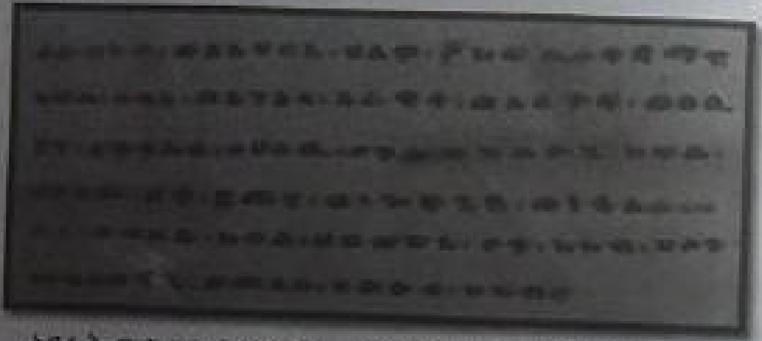

አየራት 3 ክፍል እንዳላቸው የሚገልጽ የብራና ጽሑፍ፡

ከጅራታማ ኮከብ (ከኮሜት) በመቀጠል ረቂቅ እሳትን ያገኛሉ፤ ይህም ቀደምት የግሪክና የሮማውያን የሥነ ከዋክብት ጠበብቶች የሚያነሡትን የሁለንታ ማዕከል ነው ይሉት የነበረውን "ማዕከላዊ እሳት" *(central fire)* ነው፡፡ ይህንንም ሲተነትኑ፡-

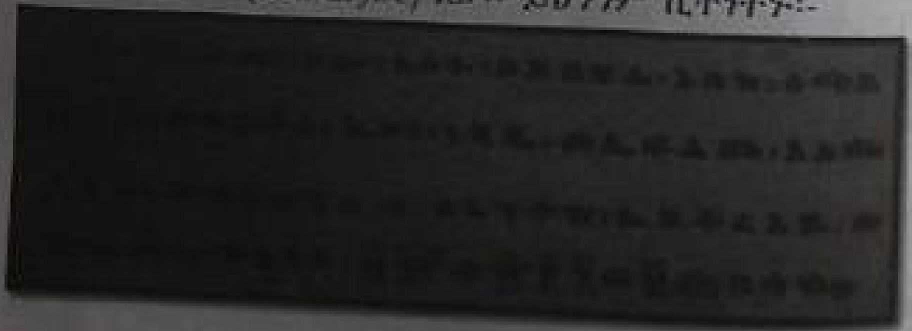

ትርጉሙም፡- (በላያቸው ላይ ጨረቃ እስከለችበት የሚደርስ እሳት አለ፤ እሳቱ ግን የሚነድና ፍም አይደለም፤ ረቂቅ ነውና ስለዚህ ነገር አይታይም፤ የዚህ እሳት ግዝፈትም 98,099 ሜዳ ያህላል)፡፡

ቀደምት ኢትዮጵያውያን ከዚህ ረቂቅ እሳት በመቀጠል ጨረቃ ያለችበትን የመጀመሪያውን ሰማይ እንዲህ ይጠቅሳሉ፡- "ወመልዕልተ ውእቱ እሳት ሀሎ ሰማየ ወርኀ ቀዳማዊ ወግዘፉ ለዝ ሰማይ ፫፻ ወ፰፻ ወ፫፻፶፪ መርኅብ" (ከዚህ እሳት በላይ ጨረቃ ያለችበት የመጀመሪያው ሰማይ አለ፤ የዚህ ሰማይ ግዝፈት 38,352 ሜዳ ነው) ይላሉ፡፡

በአጠቃላይ የጥንት የኢትዮጵያውያን ሥርዓተ ፕላኔት ከጽሑፎቻቸው በመነሣት በሥዕል ለማስረዳት እንዲህ ተሞክሯል፡፡

Designed by Teddi

የፕላኔት ዓይነቶች በሳይንስ

በ1610 ዓ.ም. ጋሊሊዮ ጋሊሊ ቴሌስኮፕን ከፈለሰፈ በኋላ በጣም ከመራቃቸው የተነሣ በዐይናችን ልናያቸው የማንችላቸው ዩራኑስና ኔፕቲዩን የተባሉ ፕላኔቶችና ሌሎች የኅዋ አካላት በቴሌስኮፕ በግልጽ መታየት ጀመሩ። ከ16ኛው እስከ 18ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የነበረው የምዕራባውያኑ ዓለም ግኝትም ዩራኑስንና ኔፕቲዩንን ጨምሮ የፕላኔቶችን ብዛት ስምንት አደረሰው። በ1930 ዓ.ም. ላይ የፕሉቶ መገኘት የ20ኛውን ክፍለ ዘመን የፕላኔቶች ብዛት ዘጠኝ አድርጎት የሰው ልጅም ሳይንሱ ባወጀው መሠረት ዓለም ዘጠኝ ናት ሲል ኖረ። በ2006 (በ21ኛው ክፍለ ዘመን) ላይ ግን የዓለም ዐቀፉ የአስትሮኖሚ ሕብረት ፕሉቶ የማታሟላው ነገር አለ በማለቱ የዓለማት ብዛት ተመልሶ ወደ ስምንት እንዲወርድ ተደረገ።

አሁን ባለው ሳይንስ በሥርዓተ ፀሐይ ውስጥ ፕላኔት ማለት ምን ማለት ነው? ስንል በ2006 ዓ.ም. ለፕላኔቶች ሥያሜዎችን የሚሰጠው የዓለም ዐቀፉ የአስትሮኖሚ ሕብረት ባስቀመጠው መስፈርት ከሆነ ፕላኔት ማለት፦ ፀሐይን የሚዞር፣ ሥርዓቱን ጠብቆ እንዲቆይ የሚያደርገው በቂ መጠነ ቁስ እና የስበት ኀይል ያለው ሆኖ በዙሪያው ተከታይ የሆኑ ትናንሽ አካላት የሌሉት ነው ይላል። ስለዚህ የተዘረዘሩትን እነዚህን ሦስት ነገሮች ያሟላ አካል "ፕላኔት" ይባላል ማለት ነው።

በዚህም መሠረት ከፀሐይ ካላቸው እርቀት አንጻር ከትንሹ ወደ ትልቁ ስንሄድ የምናገኛቸው ስምንት ፕላኔቶች ያሉ ሲሆን እነርሱም ሜርኩሪ፣ ቬኑስ፣ መሬት፣ ማርስ፣ ጁፒተር፣ ሳተርን፣ ዩራኑስ እና ኔፕትዩን ናቸው።

ሥርዐተ ፀሐያችን (Image Credit: universetoday.com)

እነዚህ ፕላኔቶች አንድ የሚያደርግ እና የሚያመሳስል ባሕርይ ያላቸው ሲሆን አንዳንዶቹ ደግሞ ፍጹም የተለየ ተፈጥሮ ያላቸውም አሉ። ለምሳሌ ጁፒተር ግዕበል ነክ ከባድ አውሎ ንፋስ ሲኖረው፣ ቬኑስ ደግሞ ከሰልፈሪክ አሲድ የተሠራ አሲዳማ ከባቢ አየር አላት።

ማርስ ገንፍሎ በወጣ እሳተ ገሞራ ምክንያት የተሠራ የዓለማችንን ታላቁን የኤቨረስት ተራራ ከፍታ ሦስት እጥፍ የሚሆን ተራራ አለባት።

እንደ ሳይንስ ጥናት ሜሪኩሪ፣ ቬኑስ፣ መሬትና ማርስ በሰማያዊ አካል ግጭት ምክንያት የተፈጠሩ ጉድጓዶች (impact craters) ሲኖራቸው፣ ጁፒተር፣ ሳተርን፣ ኡራኑስ እና ኔፕቲዩን ደግሞ በዙሪያቸው ቀለበት አላቸው። አንዳንዶቹ ውጫዊ አካላቸው ልክ እንደ መሬት ዓለት (rock) ሲሆን ሌሎች ደግሞ ውጫዊ አካላቸው በረዶ (ice) እና ፈሳሽ ይበዛዋል።

እዚህ ላይ "ዓለት" (rock) ስንል "ሲሊከን" (Si) እና "ኦክስጂን" በብዛት ያለበት "ሲሊከን ዳይኦክሳይድ" (Sio_2) የተባለ ውሕድን የሠራ ሲሆን፣ በተጨማሪም እንደ አሉሚኒየም፣

ማግኒዚየም፣ ሰልፈር (ድኝ) እና የብረት ማዕድናትን የያዘ ማለት ነው። በረዶ ሲባል ደግሞ የውሃ በረዶ፣ በረዶ የካርቦንዳይኦክሳይድ፣ ሚቴን (CH_4)፣ አሞንያ (NH_3) የመሳሰሉትን የያዘ ማለት ነው።

የመጠን ቁስ፣ እፍጋትና ግግዘንግ (ዲያሜትር) መለያየትም ሌላው ፕላኔቶችን በተለያየ መልኩ እንድናይ የሚያደርጉ ነገሮች ናቸው። ከፀሐይ ካላቸው እርቀት አንጻር እና ከፊዚካዊ ባሕርያቸው ማለትም መጠን ቁስ፣ ዲያሜትር፣ አማካይ እፍጋት እና ከተሠሩበት ንጥረ ነገር አንጻር ፕላኔቶች በሁለት ይከፍላሉ፤ እነዚህም፦

- ውስጣዊ (inner)፣ መሬትን የመሰሉ "ቴሬስትሪያል" (terrestrial)
- ውጫዊ (outer)፣ ጁፒተርን የመሰሉ "ጆቪያን" (Jovian) ፕላኔቶች ይባላሉ። በላቲን "ቴራ" (terra) ማለት መሬት እንደ ማለት ሲሆን "ጆቫ" (Jova) ደግሞ ሮማውያን ለሚያመልኩት የጁፒተር አምላክ ሌላ መጠሪያ ስም ነበር፣ ሳይገለ በዚሁ ወይሞታል።

በዚህም መሠረት ለፀሐይ የሚቀርቡና ከመሬት ጋር የሚቀራረብ ተፈጥሮ ያላቸው ሜርኩሪ፣ ቬኑስ፣ መሬት እና ማርስ "ውስጣዊ" ወይም "ቴሬስቴሪያል" ፕላኔቶች ይባላሉ፤ ከጁፒተር ጋር ተቀራራቢ ተፈጥሮ ያላቸው ቀሪዎቹ አራቱ ፕላኔቶች ማለትም ጁፒተር፣ ሳተርን፣ ኡራኑስ እና ኔፕቲዩን ደግሞ "ውጫዊ" ወይም "ጆቪያን ፕላኔቶች" ይባላሉ።

የውስጣዊ ፕላኔቶች አንድ የሚያደርጋቸው ባሕርይ አራቱም ለፀሐይ በጣም የቀረቡ መሆናቸው፣ መጠናቸው ትንሽ መሆኑ፣ እፍጋታቸው ትልቅ መሆኑ፣ ውስጣዊ አካላቸው ከባድ ከሚባሉ ንጥረ ነገሮች ማለትም ብረት፣ ኦክስጅን፣ ሲሊከን፣ ማግኒዚየም፣ ኒኬል እና ሰልፈር የተሠራ መሆኑ ነው።

ከዚህም በተጨማሪ ውስጣዊ ፕላኔቶች ተራሮች ያሉበት እና ዓለታማ የሆነ ውጫዊ አካል፣ የግጭት ጉድጓዶች (ክሬተርስ)፣ ሸለቆ እና የእሳተ ገሞራ ፍንዳታ ባሕርያቸው ነው። ስለዚህ አንድ ሰው እነዚህ ፕላኔቶች ላይ አየሩ ተስማሚ ቢሆን እየተራመደ መዝናናት ይችላል እንደ ማለት ነው ።

የውጫዊ ፕላኔቶችም እንዲሁ አንድ የሚያደርጋቸው ባሕርይ አለ፤ ይህም ከፀሐይ እርቀውና በተንተን ብለው መገኘታቸው፣ መጠነ ቁሳቸው ትልቅ መሆኑ፣ እፍጋታቸው ማነሱ፣ ሥሪታቸው ቀላል ከሚባሉት ሀይድሮጂንና ሒሊየም መሆኑ ነው። እንደ ውስጣዊ ፕላኔቶች ውጫዊ ፕላኔቶች ላይ መራመድ የማይታሰብ ነው፤ ምክንያቱም ውጫዊው አካላቸው ጋዝና ፈሳሽ ስለሆነ ነው።

ከባቢ አየሩም ወደ ፕላኔቶቹ እየተጠጋን ስንሄድ ውፍረቱ እየጨመረ ይሄድና የፕላኔቱ ውጫዊ አካል ላይ ስንደርስ ፈሳሽ ይሆናል። እንደ መሬት በከባቢ አየር እና ክረስት በሚባለው የፕላኔቶች ንጣፍ መሐከል ወሰን ስለሌለ የገጠመ ነው።

ለምሳሌ በመንኰራኲር ተጉዘን ሄደን ጁፒተር ላይ እንራመድ ማለት አደጋ ነው። ውጫዊ አካሉ ጋዝና ፈሳሽ ስለሆነ ሠጥመን ራሳችንን የምናገኘው የጁፒተር ከርሥ ውስጥ ነው። ስለዚህም ነው ሰው ሠራሽ መንኰራኲሮች እስከ ማርስ ድረስ ሄደው ማረፍ የሚችሉ ሲሆን እንደ ጁፒተር እና ሳተርን ዓይነቶቹ ላይ ግን ዙሪያቸውን በመዞር ያጠናሉ እንጂ አካላቸው ላይ እንዲያርፉ አይደረግም።

የፕላኔቶች ዓይነትን እንዲህ ካየን እስቲ በዝርዝር እያንዳንዱን ፕላኔት ከኢትዮጵያ ጽሑፍና ከሳይንስ ጋር እያዛመድን እንመልከት።

ማርኩሪ

እንደ ኢትዮጵያውያኑ ሥያሜ ለማርኩሪ የተሰጣት "ዐጣርድ" የሚል መጠሪያ ነው፤ ይህንንም በብራና መጽሐፍ ላይ እንዲህ ተገልጿል፦

"ወዳግማይ ሰማይ ሀሎ ፩ ኮከብ ዘስሙ ማርኮርዩ ዘውእቱ ዐጣርድ ወግዘፉ ለዝሰማይ ፻፻ወ፲፻፴ ወ፻፫ወ፫ መርሕብ፡ ወዝንቱ ኮከብ ማርኮርዩ ይንዕስ እምድር ፳፻ወ፲፻ ወ፻፶ወ፪ ክፍል፤ ወለዝንቱ ኮከብ ማሪኮርዩ ሀለውዎ ፪ኤ አብያት ገሚኒ ቤርጐ ዘውእቶሙ ጃውዛ ወሰንቡላ፡፡"

(በሁለተኛው ሰማይ ስሙ ማሪኮርዩ የሚባል አንድ ኮከብ (ፕላኔት) አለ፤ ይኸውም ዐጣርድ ነው፤ የዚህ ሰማይ ግዝፈት 100,723 ሜዳ ያህል ነው፤ ይህ ኮከብ ማርኮርዩ ከምድር 21,952 ክፍል ያህል ያንሣል፤ ይህ ማርኮርዩ የተባለው ኮከብ ገሚኑ እና ቤርጐ የተባሉ ሁለት ቤቶች አሉት፤ እኒህም ጃውዛ እና ሰንቡላ ናቸው) ይላል

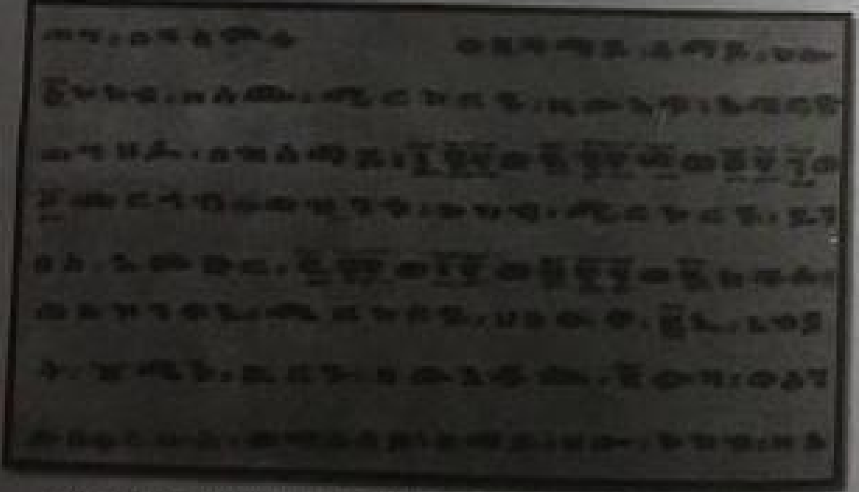

ስለ ማርኩሪ (ዐጣርድ) የሚያስረዳ የብራና ላይ ጽሑፍ

ከላይ ብራናው ላይ ባነበብነው እንደ ኢትዮጵያውያን ምልከታ፦

- ማርኩሪ ሁለተኛው የሰማይ ክፍል ላይ የሚገኝ እንደሆነ ጽፈዋል፡፡
- ይህ ፕላኔት በሌሎች ቋንቋ ማርኩሪ ሲባል ኢትዮጵያዊ ሥያሜው ግን ዐጣርድ እንደሚባል ገልጸዋል፡፡
- ይህ ዐጣርድ ከምንኖርባት ከመሬት ያነሰ ስፋት ያለው እንደሆነ በሜዳ ወይም በአደባባይ ልኬት ለመግለጽ ሞክረዋል፡፡
- ሁለት ክፍል እንዳለው በመጽሃፍ አንደኛው ጀውዛ የሚባለው፦ ግንቦት ወጥቶ 31 ዕለት ከ30 ኬክሮስ የሚታየው መልኩ ጥንድ ባልና ሚስት የሚመስለው ሕብረ ኮከብ እና ነሐሴ ወጥቶ 30 ዕለት ከ42 ኬክሮስ የሚታየው የሸት ዛላ መልክ ያለው ሰንቡላ ሕብረ ኮከብንም እንደሚያካትት ጽፈዋል፡፡

ፕላኔት ማርኩሪ በሳይንስ

እንደ ጥንቱም ምርምር እንደ ዘመናዊውም ሳይንስ ጥናት ማርኩሪ ከውስጠኛው ፕላኔቶች ትንሿ ስትሆን ካሉት ፕላኔቶች ሁሉ በሰማይ ላይ በፍጥነት ተጉዛ ስለምትጠፋ የጥንት ሮማዎች የአማልክት ተላላኪ ይሏት ነበር፡፡ ለረጅም ሰዓት ሰማይ ላይ ታይታ አለመቆየቷ ለፀሐይ ካላት ቅርበት አንጻር ነው፡፡

በዚህም ምክንያት ማርኩሪ ከፀሐይ ከ29 ዲግሪ በላይ እርቃ አታውቅም፡፡ መሬት ደግሞ በሰዓት 15^0 ስለምትሽከረከር ማርኩሪን ሰማይ ላይ ማየት የምንችለው ቢበዛ ለ2 ሰዓት ብቻ ይሆናል ማለት ነው፡፡ ከፀሐይ ካለመራቋ ጋር ተያይዞ ፀሐይ እንደገባች በምዕራብ ስትታይ ጠዋት ላይ ደግሞ ፀሐይ ከመውጣቷ በፊት በስተምሥራቅ ትታያለች፡፡

ፕላኔት ሜርኩሪ (Image credit: Nasa Science/Solar System exploration)

ሜርኩሪ ካላት አነስተኛ ስበት አንጻር ከባቢ አየር የሌላት ሲሆን በተጨማሪም ምንም ጨረቃ የላትም፡፡ መጠንዋ እና ገጽታዋ ደግሞ በብዙ መልኩ ከመሬት ጨረቃ ጋር ይመሳሰላል፡፡ አነስተኛ መግነጢሳዊ ኃይል ያላት ሲሆን የመሽከርከር ፍጥነቷም በጣም ቀስ ያለ ነው፡፡

የሙቀት መጠኗ በጣም የሚቀያየርባት ሜርኩሪ በሥርዓተ ፀሐይ ውስጥ ሞቃት ከሚባሉት ዓይነት ሙቀት ያላት ሲሆን ይህም 426 ዲግሪ ሴንቲግሬድ ይደርሳል፡፡ በምሽትም እንዲሁ በጣም ቀዝቃዛ ከሚባሉት ዓይነት የሚመደብ ሲሆን መጠኑም -173 ዲግሪ ሴንቲግሬድ ነው፡፡

ሌላው የሜርኩሪ ለየት ያለ ባሕርይ አማካይ የእፍጋት መጠኗ ሲሆን ይህም 5440 ኪ.ግ/ሜ^3 ነው፡፡ ይህ ደግሞ የሚያሳየው ከሲሊኬት ዓለት አንጻር እፍጋቱ የጨመረ ንጥረ ነገርን መያዟን ነው፡፡ በዚህ ስሌት ከሆነ ደግሞ ሊሆን የሚችለው ብዙዎቹ ላይ የሚገኘው "ብረት" (iron) ነውና ስለዚህ ሳይንሱ ሜርኩሪን ከ70% ብረት እና 30% ሲሊኬት ዓለት ተሠርታለች ብሎ ይደመድማል ፡፡

የብረት ንጥረ ነገር በሜርኩሪ ላይ በብዛት ስለ መገኘቱ ሳይንሱ የሚለው ነገር ቢኖር መጠኑ ገዘፍ ካለ ነገር ጋር ተጋጭታ የነበረ ሲሆን በግጭቱ ምክንያት የውጫዊው የዓለት ክፍሏን ብዙውን በማጣቷ የብረት ክፍሉ ወደ ውስጥ በቅጡ መሐከለኛ ክፍሏ (ዕንብርቷ) ላይ ሊታይ ቻለ ሲል ይደመድማል፡፡ ብዙ የእሳተ ገሞራ ፍንዳታ ውጤቶች (lava) ውጫዊ አካሏ ላይ መታየቱም በዚህ ምክንያት ሊሆን ይችላል፡፡

ሜርኩሪ በራሷ ዛቢያ አንዴ ለመሽከርከር የሚፈጅባት ጊዜ 58.65 ቀን ሲሆን ፀሐይን አንዴ ለመዞር ደግሞ 87.97 ቀናትን ይፈጅባታል፡፡ መጠነ ቁሷ (mass) 0.328 ×10^{24} ኪ.ግ ሲሆን የመሬትን አንድ ሃያኛ ያህል ታንሳለች ማለት ነው፡፡ ዲያሜትሯ (Diameter) 4879 ኪ.ሜ ሲሆን አማካይ የሙቀት መጠኗ ደግሞ 167 ዲግሪ ሴንቲግሬድ ነው፡፡

በ1974 ዓ.ም. "ማሪነር 10" (Mariner 10) የተባለችው መንኩራኩር ሜርኩሪን የጎበኘቻት ሲሆን፤ በ2008 ዓ.ም. ደግሞ "ሜሴንጀር" (Messanger) የተባለችው መንኩራኩር ሜርኩሪን ልታጠና ተልካለች፡፡

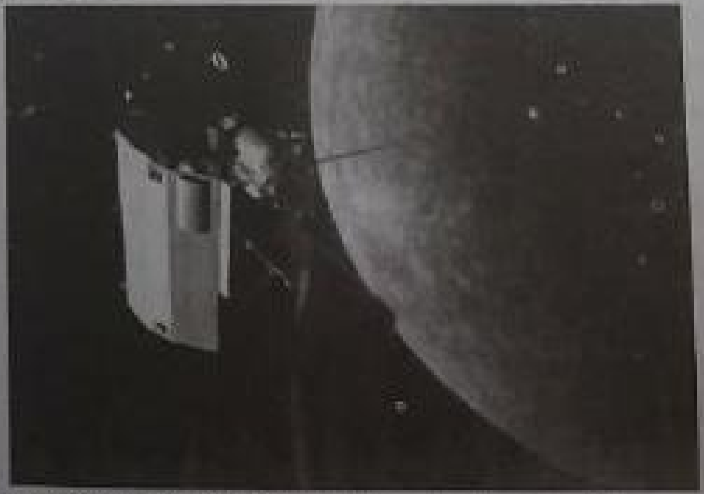

ሜሰንጀር ሜርኩሪን ስታጠና (Image credit:nasa.gob)

ቬኑስ

እንደ ቀደምት ኢትዮጵያውያን ምርምር የፕላኔት ቬኑስ ኢትዮጵያዊ ሥያሜዋ ዝሁራ ይባል ነበር። ይኸውም በግእዝ ቋንቋ "ዝሀረ" ማለት በራ፣ አበራ፣ ብሩህ ሆነ፣ የነበር ብርሃን ማለት ነውና ይህቺ ፕላኔት ደመቅ ያለ ብርሃን እንዳላት በሥያሜዋ አመልክተዋል።

ስለዚችም ፕላኔት እንዲህ ጽፈዋል፦

"ውሣልሳይ ሰማይ ሀሎ ኮከብ ዘስሙ ቤኑስ ዘውእቱ ዝሁራ፣ ዝንቱ ኮከብ ይመስል ለዐይን በይልሕቅ እምከዋክብት፣ ወስፍሑ ለዝ ሰማይ ፳፻፴፯ወ፱፻፲፬ መርሕብ። ዝንቱ ኮከብ ሰእመ የሐውር ቅድመ ፀሐይ ይሰመይ ኮከበ ጽባሕ፣ ወሰእመ የሐውር ድኅረ ፀሐይ ይሰመይ አስተሐርዮ ሸሸ፣ ወዝንቱ ኮከብ ያንዕስ እምድር ቅሩብ ዘረሰይዎ የአክል፤ ወለዝንቱ ኮከብ ሀለውዎ ፪ አብያት፣ ታውሩ ወሲብራ ዘውእቶሙ ተውር ወሚዛን"።

(በሦስተኛው ሰማይ ስሙ ቤኑስ የሚባል አንድ ኮከብ አለ፤ ይኸውም ዝሁራ ነው፤ ይህ ኮከብ ለዐይን እይታ ከከዋክብት የሚተልቅ ይመስላል፤ የዚህ ሰማይ ስፋት 237,914 ሜዳ ያህል ነው፤ ይህ ኮከብ ከፀሐይ ፊት ቢሄድ የዐጥቢያ ኮከብ ይባላል፤ ከፀሐይ በስተኋላ ቢሄድ አስተሐርዮ ሸሸ ይባላል፤ ይህ ኮከብ ከምድር ሠላሳ አራት ጊዜ የሚያንስ ሲሆን፤ ያደረጉትን ያህል ይበቃል፤ ይህ ኮከብ ታውሩና ሲብራ የሚባሉ ሁለት ቤቶች አሉት፤ እነሱም ተውር እና ሚዛን ናቸው)።

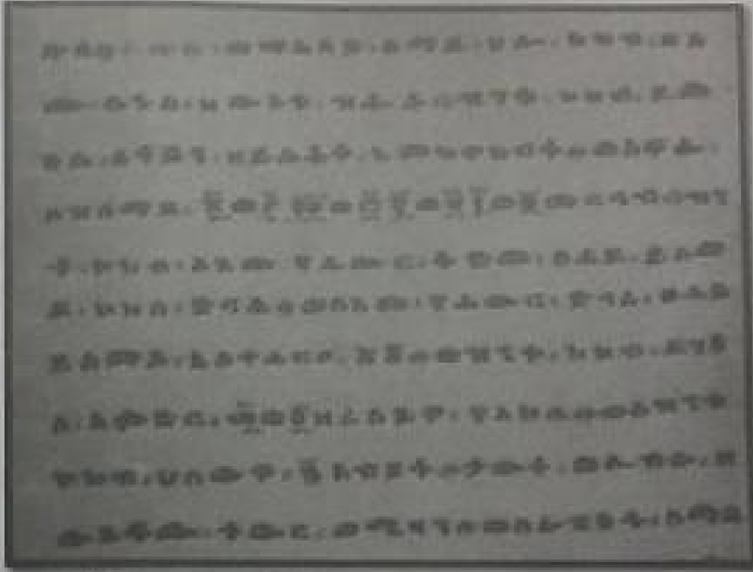

ስለ ቬኑስ (ዝሁራ) የሚያስረዳው የብራና ላይ ጽሑፍ

ከላይ ብራናው ላይ ባነበብነው እንደ ኢትዮጵያውያን ምልከታ፦

- ኢትዮጵያዊ ስሟ ዝሁራ የተባለችው ፕላኔት ቬኑስ ለትታይ ለዐይን ተለቅ ያለች እንደምትመስል ገልጸዋል።
- ግዝፈቷን በሜዳ ወይም በአደባባይ ልኬት ለማስቀመጥ ሞክረዋል።
- ሁለት አካሄድ እንዳላት ገልጸዋል፦ አንደኛ ከፀሐይ ፊት በመሄዷ ኮከበ ጽባሕ (የዐጥቢያ (የንጋት) ኮከብ) ስትባል፤ ከፀሐይ ጀርባ ስትሄድ ደግሞ ኮከበ ምዕራብ ወይም አስታርዮ ሸሸ መባሏን ጠቅሰዋል።
- ሚያዝያ ወጥቶ 31 ዕለት ከ12 ኬክሮስ የሚታይ መልኩ ሰር (በሬ) የሚመስለው ሕብረ ኮከብና መስከረም ወጥቶ 30 ዕለት ከ10 ኬክሮስ የሚመጣው መልኩ ሚዛን የሚመስለው ሕብረ ኮከብም እንዳላት ጽፈዋል።

ፕላኔት ቬኑስ በሳይንስ

የኢትዮጲያ ኮከብ ብለን የምንጠራት ይህቺ አካል በቁጡ ኮከብ ሳትሆን ሁለተኛዋ ፕላኔት ቬኑስ ናት፡፡ በዐይን ስለምትታይና ጠዋት ፀሐይ ከመውጣቷ በፊት እንደ ኮከብ ደምቃ በሰማይ ላይ ስለምትታይ "ኮከበ ጽባሕ" የዐጥቢያ ኮከብ ወይም የንጋት ኮከብ (Morning Star) የሚለውን ሥያሜ ለማግኘት ችላለች፡፡ የተወሰኑ ወቅቶችን ደግሞ ልክ ፀሐይ እንደገባች ከዋክብት ሳይወጡ ደምቃ ስለምትታይ የምሽት ኮከብ (Evening Star)፣ ኮከበ ምዕራብ፣ አስታርቦ ሸሽ፣ ተብላም ትጠራለች፡፡

ቬኑስ እንደ ሜርኩሪ ጨረቃ የሌላት ፕላኔት ናት፡፡ ከስምንቱ ፕላኔቶች ዐምስቱን በዓይናችን ማየት የምንችል ሲሆን ቬኑስ ግን ከሁሉም ደምቃ የምትታይ ነች፡፡ ሮማውያን ግን የውበት እንስት አምላክ (goddess) በማለት ጣዖትነቷን ያመልኩ ነበር፡፡

እንደ ሳይንስ ጥናት ከመሬት ጋር የተቀራረበ መጠን ቁስ፣ አከባንግ (ራዲየስ)፣ እፍጋት፣ ኬሚካላዊ ውሑድ ስላላት እና እንዲሁም ምሕዋሯም ለመሬት ስለሚቀርብ ብዙ ጊዜ "የመሬት መንታ እኅት" ተብላ ትወሰዳለች፡፡

ለፀሐይ ቅርብ ስለሆነች ከፀሐይ ያላት ርቀት ከ47 ዲግሪ በላጥ አያውቅም፡፡ ይህ ማለት ደግሞ መሬት በሰዓት 15 ዲግሪ ስለምትሽከረከር ቬኑስን ፀሐይ ከጠለቀች በኋላ ወይም ከመውጣቷ በፊት ከሦስት ሰዓት በላይ ሰማይ ላይ አናያትም ማለት ነው፡፡

ፕላኔት ቬኑስ (Image credit: Nasa Science/Solar System exploration)

ቬኑስ ከፀሐይና ጨረቃ ቀጥላ ደማቋ ሰማያዊ አካል ነች፡፡ በሥነ ፈለኩ ደማቅ የሚባለው ኮከብ "ሳይረስ" (Sirius) የሚባለው ኮከብ ሲሆን ቬኑስ የዚህን ኮከብ ዐሥር እጥፍ ታበራለች፡፡ ለዚህም ይመስላል ድምቀቷን አይተው ቀደምት ኢትዮጵያውያን ዝሁራ ብለው ሥያሜን የሰጧት፡፡ አትጣጪዋን የምናውቀው ሲሆን በቀንም ጭምር ቬኑስን ማየት እንችላለን፡፡

እንደዚሁ እንድትደምቅ ያረጋት ለመሬት ያላት ቅርበት እንዳለ ሆኖ በከባቢ አየሯ ላይ ያሉት የፀሐይ ብርሀንን በከፍተኛ ደረጃ እንዲያንጸባርቅ የሚያደርጉት እንደ ሰልፈሪክ አሲድ፣ የተወሰነ የውሀ ትነት እና ሰልፈር ዳይኦክሳይድ የሚባሉት ውሑዶች ናቸው፡፡

በዚህም ምክንያት ከሚመጣው ብርሃን 70 ፐርሰንት ያሀል ከከባቢ አየሩ ላይ ተንጸባርቆ ይመለሳል፡፡ የሙቀት መጠኗ 464 ዲግሪ ሴንቲግሬድ ሲሆን ይህም ከሥርዐተ ፀሐይ ውስጥ ከፍተኛ ሙቀት ያላት ፕላኔት አድርጓታል፡፡

Info

t.me/BookAlem

http;//t.me/bookalem

Invite Link